

Journal of Graduate Studies
for Lifelong Learning

ISSN 3027-883X (Online)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

วารสารบัณฑิตศึกษา เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

<https://so15.tci-thaijo.org/index.php/GSLL>

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

1. รศ.ดร.นราธิป ศรีราม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

บรรณาธิการบริหาร

1. ผศ.ดร.ศรชัย ลินสุวรรณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำนักบัณฑิตศึกษา

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร

1. ผศ.ดร.กิระพล กาละดี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำนักบัณฑิตศึกษา
2. ผศ.ดร.อภิรัตน์ ศุภนาททรัพย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์
3. อ.ดร.อภิสิทธิ์ เกษะบุตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำนักเทคโนโลยีการศึกษา

กองบรรณาธิการ

1. รศ.ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล (ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์
2. รศ.ดร.วรางคณา จันทร์คง (ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
3. รศ.ดร.วัลภา สบายยิ่ง (ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแนะแนวและการศึกษาเชิงจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
4. รศ.ดร.วฤษายั ร่มสายหยุด (ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. รศ.ดร.ศิตา เขี่ยมขันติถาวร (ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
6. รศ.ดร.บำรุง ศรีนวลปาน (ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาการจัดการ) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
7. ผศ.ดร.ศิริรัตน์ ชูพันธ์ อรรถพลพิพัฒน์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
8. อ.ดร.บุญประจักษ์ จันทร์วิน (ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขศาสตร์) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช

เจ้าของ: สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

โทร. 02-5047568

ผู้จัดการวารสาร: นางสาวดวงฤดี โพธิ์สุน

ผู้ประสานงานวารสาร: นางอรุณา แยมประดิษฐ์

ปก: อาจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษะบุตร

ออกแบบรูปเล่ม: อาจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษะบุตร

จัดรูปเล่ม: นางอรุณา แยมประดิษฐ์

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Journal of Graduate Studies for Lifelong Learning: GSLL) มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความในสาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยมุ่งเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยคุณภาพสำหรับคณาจารย์ นักศึกษา นักวิจัยจากสถาบันการศึกษาต่างๆ รวมถึงผู้ที่สนใจทั่วไป

วารสารบัณฑิตศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่ในปีที่ 1 แล้วจำนวน 3 ฉบับ และขณะนี้กำลังก้าวเข้าสู่ปีที่ 2 โดยวารสารฉบับปัจจุบันเป็นฉบับปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ซึ่งมีกำหนดเผยแพร่ระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน 2568

สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกที่ให้ความอนุเคราะห์ประเมินบทความ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของบทความ นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้พิมพ์ทุกท่านที่ส่งบทความเข้ามาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ดีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการค้นคว้าของท่าน และขอเชิญชวนผู้พิมพ์ที่สนใจส่งบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโอกาสต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย สิ้นสุวรรณ

บรรณาธิการบริหาร

วารสารบัณฑิตศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สารบัญ

หน้า

บทความวิชาการ

การคิดเชิงออกแบบ: การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง
ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม

พรหมพิริยะ ถ้อยคำ.....5 - 15

การปรับปรุงบทบาทภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ศิวกกร คุณวาน.....16 - 27

แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ภูมินทร์ เกณสาकु และสรายุธ รัตมี.....28 - 43

บทความวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ
โดยใช้เทคนิคร่วมมือ STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กชกร ดวงภักดี และสุวรรณวัฒน์ เทียนยุทธ.....44 - 52

การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษ
ระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแสกกาธอน
สหรัฐ ลักขณะสุด.....53 - 68

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

หทัยทิพย์ ดิอุต, สำราญ มีแจ่ง และสธิรพร เซาวนชัย.....69 - 84

Content

	Page
Academic article	
Design Thinking: A Learning Process to Promote Innovation Citizenship Phromphiriya Thoikham.....	5 – 15
Improvement of the Mission Roles of the Department of Local Administration Promotion Sivakon Kunawan.....	16 – 27
The Concept of Nationalism in Thai History Textbooks at the Junior High School Level in Accordance with the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 Phumin Kensakhu and Sarayoot Ratsamee.....	28 – 43
Research article	
Developing Mathematics Achievement in the Topic of Addition and Subtraction of Fractions and Mixed Numbers Using the STAD Cooperative Learning Technique Combined with Skill Exercises for Grade 5 Students Kotchakorn Duangphakdee and Suwannawat Thienyutthakul.....	44 – 52
The Development of Thai Secondary School English Teachers' Knowledge Competency for Creating Learning Innovation through Design Thinking Process and Hackathon Saharat Laksanasut.....	51 – 67
The Relationship Between Organizational Atmosphere and Learning Organization of Educational Institutions Under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2 Hathaitip Dee-ut, Samran Mejang and Sathiraporn Chaowachai.....	69 – 84

การคิดเชิงออกแบบ: การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม

พรหมพิริยะ ถ้อยคำ

Received: November 27, 2024

Revised: February 13, 2025

Accepted: February 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดและใช้การจัดการเรียนรู้ สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในบทความนี้ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้วยการคิดเชิงออกแบบ ภายใต้แนวคิดความเป็นพลเมืองและแนวคิดความเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือนวัตกรรม โดยนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ 7 ขั้นตอน และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนด้วยการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน บนฐานของโมเดลแบบพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนที่เชื่อมโยงกับบริบทเชิงพื้นที่ มวลประสบการณ์ที่มีคุณค่าและความหมายสำหรับผู้เรียน

คำสำคัญ: การคิดเชิงออกแบบ / พลเมือง / นวัตกรรม / การจัดการเรียนรู้ / โมเดลแบบพุทธธรรม

ผู้รับผิดชอบบทความ: พรหมพิริยะ ถ้อยคำ โรงเรียนชาติตระการวิทยา E-mail: pr349@piriyalai.ac.th

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) ครูผู้ช่วย โรงเรียนชาติตระการวิทยา จังหวัดพิษณุโลก

Design Thinking: A Learning Process to Promote Innovation Citizenship

Phromphiriya Thoikham

Abstract

This article aims to present the design thinking process used in learning management. The author has studied relevant academic documents to establish a conceptual framework and apply it in learning management. The results of learning management are reflected in this article, which contains contents about the learning management process and the innovation creation process using design thinking under the concept of citizenship and the concept of being a co-creator of innovation or innovator. It presents the learning management process of teachers who apply the 7-step design thinking process and the innovation creation of students using the 5-step design thinking process based on a multi-perspective concept to promote citizenship and co-creator of innovation of students who are connected to the spatial context, valuable and meaningful experiences for students.

Keywords: Design Thinking / Citizenship / Innovation / Learning Management / Multi-perspective

Corresponding Author: Phromphiriya Thoikham, Chattrakarnwittaya School, E-mail: pr349@piriyalai.ac.th

Bachelor of Education (Social Studies), Assistant Teachers, Chattrakarnwittaya School, Phitsanulok Province

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในโลกปัจจุบันมีความท้าทายกับบริบททางสังคมเป็นอย่างมาก แนวคิดทางการศึกษามีความหลากหลายมากขึ้นสอดคล้องไปกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบกับพลวัตของวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สารระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญในการสร้างพลเมืองสำหรับอนาคต ดังที่ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2559) เสนอว่าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาควรเป็นไปเพื่อการนำอนาคตวิถียามาสู่การเตรียมพลเมืองให้มีทักษะเพื่อตัดสินใจผ่านการศึกษาสถานการณ์ และกำหนดเป็นแนวทางของบุคคลหรือสังคม ทั้งนี้สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561 ที่มีค่านิยมร่วมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ การเป็นผู้เรียนรู้เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อสันติสุข

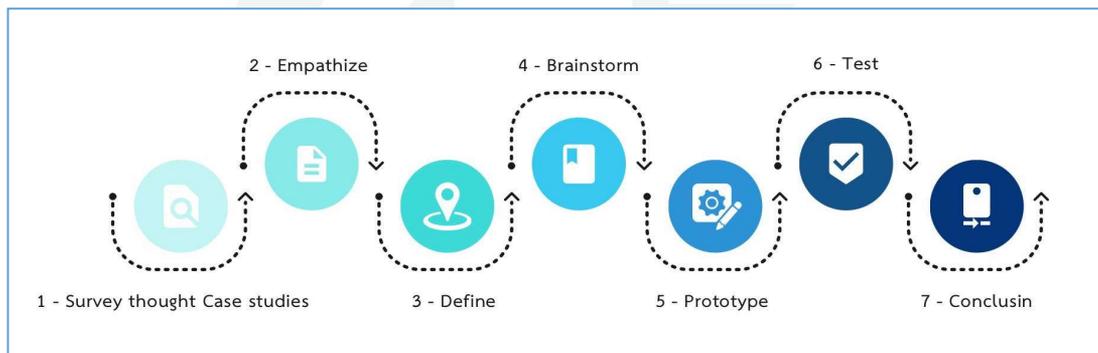
จากแนวคิดดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ในขอบข่ายรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเป็นไปเพื่อการเตรียมพลเมืองสำหรับอนาคตด้วยการมุ่งสร้างวิสัยของการเป็นผู้เรียนรู้และผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยในการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดการส่งเสริมแนวคิดพหุทรรศน์หรือการคิดหลากหลายมุมมอง (Multi-perspective) ซึ่งเป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบของมนุษย์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ และสามารถแก้ปัญหาให้สำเร็จได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งสร้างความยั่งยืนต่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (สุภักดิ์ แก้วศรีปัญญา และชรินทร์ มั่งคั่ง, 2566) โดยได้ประยุกต์เข้ากับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (รายวิชาเพิ่มเติม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566 โดยมีเป้าหมายสำคัญในการวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ผ่านการอธิบายความหมายและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ผู้เรียนอยู่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้น

จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและการเรียนรู้จากสภาพปัญหาในท้องถิ่นของตนเอง นำมาศึกษาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ผ่านมุมมองที่หลากหลายภายใต้แนวคิดพหุทรรศน์ (Multi-perspective) เพื่อให้สามารถเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรอบด้านและสามารถใช้ความคิดในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติของผู้เรียนทำให้เกิดเป็นผลงานการออกแบบผังเมืองที่ใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีครูผู้สอนคอยให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ด้วยกระบวนการลงมือปฏิบัติและสะท้อนคิดเป็นระยะ ด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่าน “กระบวนการคิดเชิงออกแบบพื้นฐานร่วมกับกรณีศึกษา” สร้างและพัฒนาเป็นผลงานการออกแบบผังเมืองจากสภาพปัญหาและบริบทของท้องถิ่นตนเอง ภายใต้กรอบแนวคิด **เมืองสร้างสรรค์: แนวคิด**

และผลงานการออกแบบผังเมือง ภายใต้แนวคิด “เมืองที่ตอบรับกับความหลากหลายของผู้คน
สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐาน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการบ่มเพาะพลเมือง
ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือที่เรียกว่า “นวัตกรรม” สอดคล้องกับคุณลักษณะพื้นฐานที่ต้องการให้เกิด
กับผู้เรียน เพื่อการเป็นพลเมืองที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ประเด็นปัญหา ด้วยกระบวนการ
คิดเชิงออกแบบ ผ่านกระบวนการเชิงวิพากษ์ การทำความเข้าใจปัญหาและหาแนวทางการแก้ไข ต่อประเด็น
ทางสังคมอย่างรอบด้าน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐานเพื่อพัฒนา
ทักษะกระบวนการคิดและการแก้ปัญหา ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการคิดและการเรียนรู้
สำหรับการสร้างและพัฒนานวัตกรรมสำหรับสังคมได้สำเร็จ ดังรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิด
เชิงออกแบบเป็นฐานรวมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ของ พรหมพิริยะ ถ้อยคำ (2566)

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐาน
รวมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

ที่มา: ดัดแปลงจาก พรหมพิริยะ ถ้อยคำ, (2566)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐานรวมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
กรณีศึกษา ของ พรหมพิริยะ ถ้อยคำ (2566) ได้นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ของครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน ซึ่งอยู่ภายใต้การจั
ดการเรียนรู้ในรายวิชาท้องถิ่นศึกษา (รายวิชาเพิ่มเติม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2566
โรงเรียนชาติตระการวิทยา จึงกำหนดบริบทของชุมชนผู้เรียนเป็นกรณีที่ใช้ทำการศึกษา โดยมีรายละเอียด
ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกำหนดบริบทของชุมชนผู้เรียนเป็นกรณีที่ใช้ทำการศึกษา

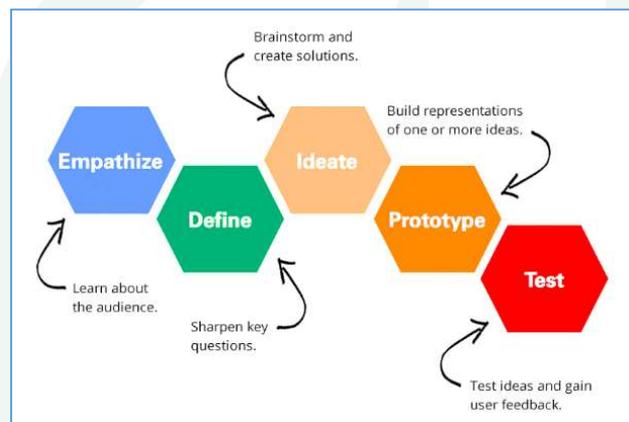
กิจกรรมการเรียนรู้	บทบาทนักเรียน	บทบาทครู
1. ขั้นสำรวจปัญหาผ่านกรณีศึกษา (Survey though Case studies)	<ul style="list-style-type: none"> - สำรวจประเด็นปัญหาที่พบจากการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านป่าแดง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ด้วยเครื่องมือหรือสื่อดิจิทัลต่าง ๆ เช่น Google Map, Google Earth - ระดมปัญหาที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน อภิปรายแลกเปลี่ยนสภาพและบริบทของปัญหาที่เกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมสังเกตการณ์และคอยให้คำแนะนำในการสำรวจประเด็นปัญหาและการใช้เครื่องมือต่าง ๆ - ร่วมอภิปรายและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
2. ขั้นทำความเข้าใจปัญหา (Empathize)	<ul style="list-style-type: none"> - ลงพื้นที่สำรวจชุมชนบ้านป่าแดง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยเลือกใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน คือ แผนที่เดินดิน ปฏิทินชุมชน โครงสร้างองค์กรชุมชน - ศึกษาสภาพปัญหาที่พบ ทำความเข้าใจด้วยการค้นหาสาเหตุ อภิปรายกรณีศึกษาที่ปรากฏ และอภิปรายแนวทางการแก้ไขเบื้องต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - พาผู้เรียนลงพื้นที่สำรวจและร่วมอภิปรายเพื่อขยายประเด็นและนำเสนอโมทัศน์ของการศึกษาปัญหาและพัฒนาพื้นที่ในมิติที่หลากหลายตามแนวคิดพุทธธรรม ทั้งในด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรียนรู้ในครั้งนี้
3. ขั้นตีความปัญหาและระบุความต้องการ (Define)	<ul style="list-style-type: none"> - อภิปรายปัญหาที่พบจากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนบ้านป่าแดง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก - อภิปรายเพื่อลงความเห็นในการเลือกปัญหามาแก้ไข ภายใต้บริบทของการนำเสนอแนวคิดและออกแบบผังเมือง - ลงความเห็นเพื่อระบุปัญหาที่จะนำมาเป็นประเด็นในการศึกษาเพียง 1 ประเด็น ตามบริบทของการนำเสนอแนวคิดและออกแบบผังเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> - อำนวยกรการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน อภิปรายและให้ข้อมูลเพิ่มเติมต่อยอดประเด็นที่ผู้เรียนหยิบยกขึ้นมาอภิปราย โดยใช้ความรู้ทางวิชาการอย่างเป็นกลาง
4. ขั้นระดมความคิด (Brainstorm)	<ul style="list-style-type: none"> - ลงพื้นที่เพื่อศึกษาทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่เลือกให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยเลือกพื้นที่บริเวณชุมชนบ้านป่าแดง หมู่ 4 ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากความเหมาะสมในการศึกษาและพัฒนา 	<ul style="list-style-type: none"> - พาผู้เรียนลงพื้นที่และคอยอำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ - ศึกษาและนำเสนอข้อมูลในหลากหลายมิติในประเด็นที่ผู้เรียนต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ตารางที่ 1 การกำหนดบริบทของชุมชนผู้เรียนเป็นกรณีที่ใช้ทำการศึกษา (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนรู้	บทบาทนักเรียน	บทบาทครู
4. ขั้นระดมความคิด (Brainstorm) (ต่อ)	ผลงาน - ศึกษาแนวคิดการออกแบบผังเมือง, การพัฒนาเมือง, และประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ระดมความคิดและลงข้อสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบผลงาน “การออกแบบผังเมือง”	
5. ขั้นสร้างตัวแบบ (Prototype)	- นำกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้มาออกแบบผังเมืองจากบริบทของชุมชนที่เลือกมา - สร้างผังเมืองจากแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ ภายใต้บริบทของชุมชนบ้านป่าแดงที่ระบุไว้ จำลองออกมาในรูปแบบผังเมืองด้วยกราฟิก	- ให้คำปรึกษาและแนะนำการออกแบบผังเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่เลือกใช้ในการสร้างและพัฒนาผังเมือง
6. ขั้นทดลองใช้จริง (Test)	- นำแนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมืองเสนอต่อครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนในรายวิชาที่สามารถให้คำแนะนำได้ และตัวแทนชุมชนและนักเรียนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เพื่อขอคำแนะนำ จากนั้นนำไปปรับแก้ตามคำแนะนำ	- ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลงานของผู้เรียน - ประสานความร่วมมือจากครูผู้สอนในรายวิชาที่สามารถให้คำแนะนำได้ ตัวแทนชุมชน และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เพื่อขอคำแนะนำและความเหมาะสมตามสภาพบริบทของพื้นที่
7. ขั้นประมวลความรู้ (Conclusion)	- นำเสนอแนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมืองต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับคำแนะนำและพัฒนางานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น - สรุปและสะท้อนการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน เพื่อนำจุดเด่น จุดด้อยที่เกิดจากการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติมาปรับปรุงและพัฒนาตนเองต่อไป	- ส่งเสริมการนำเสนอผลงานของผู้เรียน และเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้เรียนในการนำเสนอแนวคิดและผลงานการออกแบบ - ร่วมสรุปและสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกัน ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลงานและการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3. การสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน

คำแนะนำในการเขียนกรอบแนวคิดการวิจัยควรแสดงข้อความที่อธิบายถึงกรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่นำมาใช้เป็นแนวทางการวิจัย ที่อาจอยู่ในรูปแบบของการอธิบายด้วยข้อความหรือรูปภาพประกอบ จากกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ของครูผู้สอน 7 ขั้นตอน ได้กำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพปัญหาและบริบท เพื่อนำไปแก้ปัญหาและ พัฒนาด้วยนวัตกรรมที่ผู้เรียนสร้างและพัฒนาขึ้นด้วยตนเอง จากการประยุกต์ใช้กระบวนการคิด เชิงออกแบบเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมของผู้เรียน โดยผู้เรียนได้สร้างและพัฒนาแนวคิดและผลงาน การออกแบบผังเมือง ภายใต้แนวคิด “เมืองที่ตอบรับกับความหลากหลายของผู้คน สู่การพัฒนา อย่างยั่งยืน” โดยสร้างและพัฒนาขึ้นตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ซึ่งพัฒนาโดย Stanford d. school (Plattner, 2010 อ้างถึงใน พรหมพิริยะ ถ้อยคำ, 2566) ประกอบด้วย กระบวนการ เรียนรู้และพัฒนาผลงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 2 การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

ที่มา: จาก Plattner, (2010 อ้างถึงใน พรหมพิริยะ ถ้อยคำ, 2566)

ตารางที่ 2 กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผลงาน 5 ขั้นตอน

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ	กิจกรรมการสร้างและพัฒนาผลงาน
1) การเข้าใจปัญหา (Empathize)	- การศึกษาบริบทของชุมชน โดยเลือกชุมชนบ้านป่าแดง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่ของการศึกษาและนำเสนอแนวคิดในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงง่าย ผู้ศึกษาเข้าใจ และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รู้และเข้าใจภูมิหลังของชุมชนเป็นอย่างดี รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนล้วนส่งผลต่อผู้ศึกษาด้วย

ตารางที่ 2 กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผลงาน 5 ขั้นตอน (ต่อ)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ	กิจกรรมการสร้างและพัฒนาผลงาน
	- ลงพื้นที่ศึกษาชุมชนโดยใช้โมเดลทัศนศึกษาชุมชนในมิติสหวิทยาการ ผ่านการเลือกใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนด้วยปฏิทินชุมชนแผนที่เดินดิน และโครงสร้างองค์กรของชุมชน - สรุปประเด็นปัญหาที่น่าสนใจจากการลงพื้นที่ ค้นคว้าศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผังเมือง
2) การกำหนดปัญหาให้ชัดเจน (Define)	- นำประเด็นปัญหาที่น่าสนใจจากการลงพื้นที่มาอภิปรายแลกเปลี่ยนในเรื่องสภาพปัญหา บริบท ความสำคัญ ผลกระทบ รวมทั้งแนวคิดในการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ - สรุปประเด็นทั้งหมดที่ได้อภิปรายแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม จากนั้นลงข้อสรุปและเลือกประเด็นที่เหมาะสมมาเพียง 1 ประเด็นเพื่อทำการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่
3) การระดมความคิด (Ideate)	- นำบริบทที่ลงข้อสรุปมาศึกษาสภาพปัญหาอย่างละเอียด - ศึกษาแนวคิดการออกแบบผังเมือง, การพัฒนาเมือง และประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> ● แนวคิดการพัฒนาเมืองที่ตอบรับกับความหลากหลายของผู้คน ● แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ ● การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ● แนวคิด ทฤษฎีการออกแบบผังเมือง - ระดมความคิดและลงข้อสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบผลงาน “การออกแบบผังเมือง” ในครั้งนี้
4) การสร้างต้น (Prototype)	- ออกแบบผังเมืองภายใต้แนวคิดทฤษฎีที่เลือกมาใช้ตามบริบทของชุมชนและสภาพปัญหา - ได้แนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมืองภายใต้แนวคิด “เมืองที่ตอบรับกับความหลากหลายของผู้คน สู่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยกำหนดชื่อผลงาน “PA DAENG can live”
5) การทดสอบ (Test)	- นำแนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมืองเสนอต่อครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนในรายวิชาที่สามารถให้คำแนะนำได้ เช่น รายวิชาภูมิศาสตร์ รายวิชาการออกแบบ รายวิชาคอมพิวเตอร์เทคโนโลยี และตัวแทนชุมชนและนักเรียนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ทำการศึกษานำเพื่อขอคำแนะนำ จากนั้นนำไปปรับแก้ตามคำแนะนำให้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผลงาน 5 ขั้นตอน (ต่อ)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ	กิจกรรมการสร้างและพัฒนาผลงาน
5) การทดสอบ (Test) (ต่อ)	<p>(เนื่องจากการปรับเปลี่ยนผังเมืองในทางรูปธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงผังเมือง ล้างก่อสร้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมทั้งทางภาครัฐและเอกชน การทดสอบในขั้นตอนนี้จึงใช้รูปแบบของการระดมความเห็นและวิพากษ์ผลงานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากชุมชนและภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนางานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น)</p> <p>*นำเสนอแนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมืองในกิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการ เนื่องในโครงการเปิดกล่องซอล์กปีที่ 21 ประจำปีการศึกษา 2566 โดยได้รับคำแนะนำจากคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญผู้ตัดสินการแข่งขัน เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนางานต่อไป</p>

4. คุณค่าความสำเร็จ และคุณประโยชน์

เมืองสร้างสรรค์: แนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมืองภายใต้แนวคิด “เมืองที่ตอบรับกับความหลากหลายของผู้คน สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ถูกสร้างและพัฒนาขึ้นจากบริบทของชุมชนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นฐานเชิงสหวิทยาการ จากการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ภายใต้แนวคิดทฤษฎีทางวิชาการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของผลงานชิ้นนี้ ซึ่งประโยชน์ของผลงานนวัตกรรมนี้จึงเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในด้านการศึกษาและพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองเป็นสำคัญ อีกทั้งยังเกิดประโยชน์ต่อชุมชนของผู้เรียนโดยได้รับแนวคิดสำหรับการพัฒนาเมืองให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนเพื่อความยั่งยืนด้วยความร่วมมือของภาคประชาสังคมและพลังของเยาวชนในชุมชน เป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคมในลักษณะของทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

การนำเสนอแนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมือง “PA DAENG can live” ภายใต้แนวคิด “เมืองที่ตอบรับกับความหลากหลายของผู้คน สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ได้เข้าร่วมนำเสนอผลงานในการแข่งขันนำเสนอแนวคิดและการออกแบบผังเมือง “Inclusive cities for wellbeing of life: เมืองที่นับรวมทุกคน” กิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการ เนื่องในโครงการเปิดกล่องซอล์กปีที่ 21 ประจำปีการศึกษา 2566 ภายใต้กรอบแนวคิด “Transformative Learning to well-being of life การเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ สู่โลกาภิวัตน์แห่งความสุข” จัดขึ้นโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2566 โดยได้รับรางวัลเหรียญทอง จากการนำเสนอแนวคิดและผลงานดังกล่าว

โดยคุณค่าและความสำเร็จที่สำคัญที่สุดคือคุณค่าที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนซึ่งได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากกรณีศึกษาและกระบวนการคิดเชิงออกแบบผ่านการศึกษาพื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของผู้เรียน สร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกแก่สังคมที่ผู้เรียนเป็นสมาชิก และตกผลึกเป็นมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนรู้และร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืนเชิงสหวิทยาการ

ภาพที่ 5-6 การนำเสนอแนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมือง
ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จากการนำเสนอแนวคิดและผลงานการออกแบบผังเมืองในครั้งนี้ได้รับเกียรติจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้ตัดสิน ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ นาลี	อาจารย์ประจำสาขาสังคมศาสตร์การศึกษา ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
อาจารย์ ดร.ชฎานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์	อาจารย์ประจำสาขาสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์
อาจารย์ ดร.ชาคริน เพชรานนท์	อาจารย์ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โดยได้รับคำแนะนำสำหรับการพัฒนาผลงานให้สมบูรณ์และแนะนำแนวทางการสร้างคุณค่าแก่สังคมมากยิ่งขึ้น

5. สรุปผลการวิจัย

ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนรู้ต้องตอบรับกับความท้าทายรอบด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและการดำเนินชีวิต กระบวนการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดพหุทรรศน์ (Multi-perspective) จึงมุ่งเน้นการคิดเชิงระบบที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการพัฒนาความยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเตรียมพลเมืองให้พร้อมรับมือกับอนาคต ดังตัวอย่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ได้นำเสนอผ่านบทความนี้ ที่มุ่งวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในท้องถิ่น นักเรียนได้นำกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การออกแบบผังเมือง “PA DAENG can live” ภายใต้แนวคิด “เมืองที่ตอบรับกับความหลากหลายของผู้คน” ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาและแก้ปัญหาจากบริบทท้องถิ่น โดยได้รับคำแนะนำจากครูผู้สอนในบทบาทโค้ชที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ และการสะท้อนคิดเป็นระยะ ผลงานที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะและศักยภาพของผู้เรียน แต่ยังมีคุณค่าในการสร้างแนวคิดสำหรับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ความสำเร็จนี้สะท้อนถึงศักยภาพของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมและการสร้างพลเมืองที่มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมทั้งมุ่งเน้นความยั่งยืนในระดับสหวิทยาการ

6. เอกสารอ้างอิง

- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). *ขนาดตวิทยา : ทฤษฎีและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สังคม*. โครงการตำราและหนังสือคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรหมพิริยะ ถ้อยคำ. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมมนทัศน์ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์*, 2(2), 63-83.
- สุภัค แก้วศรีปัญญา และชรินทร์ มั่งคั่ง. (2566). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงพหุทรรศน์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ*, 2(1), 17-29.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. 21 เซ็นจูรี.

การปรับปรุงบทบาทภารกิจ ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ศิวกร คุณาวัน

Received: November 1, 2024

Revised: January 28, 2025

Accepted: February 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์เพื่อศึกษาการปรับปรุงบทบาทภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) คู่มือแนวทางการแบ่งส่วนราชการภายในกรมของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ 2) กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2551 และ 3) คำชี้แจงประกอบการแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งที่ผ่านมาได้มีปัญหาและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากในเรื่องของการบริหารงาน ประกอบกับการเพิ่มขึ้นจากนโยบายรัฐบาล แผนการกระจายอำนาจ และกฎหมายใหม่ซึ่งส่งผลให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีภารกิจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภารกิจในการส่งเสริมด้านสาธารณสุข และการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งพลวัตทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงต้องมีการปรับปรุงบทบาทภารกิจให้เท่าทันกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า การทบทวนและปรับบทบาท ภารกิจ หน้าที่อำนาจ และโครงสร้างหน่วยงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีบทบาทมุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มากกว่าการส่งเสริมการปกครององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่มุ่งดำเนินการกำกับ ดูแล และสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นอย่างดีและครอบคลุมในมิติต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมิติด้านการบริหารจัดการบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมให้สามารถตอบสนองต่อการดำเนินงานตามภารกิจในเชิงนโยบายและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความชัดเจนและมีความเชื่อมโยงในการปฏิบัติงาน โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการกำหนดมาตรฐานและแนวทางการดำเนินงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแปลงนโยบายด้านดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งสอดคล้องกับบทบาทภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2564

คำสำคัญ: การบริการสาธารณะ / การปกครอง / กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น / ประสิทธิภาพ

ผู้รับผิดชอบบทความ: ศิวกร คุณาวัน กลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน E-mail: sivakon7986@gmail.com
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน

Improvement of the Mission Roles of the Department of Local Administration Promotion

Sivakon Kunawan

Abstract

This academic article aims to study the improvement of the mission roles of the Department of Local Administration Promotion by examining relevant documents, including: 1) the manual on guidelines for dividing internal government departments of the Office of the Civil Service Commission, 2) the ministerial regulation on the division of departments within the Department of Local Administration Promotion (B.E. 2551), and 3) the explanatory notes on the division of departments within the Department of Local Administration Promotion. In the past, there have been issues and needs from many local government organizations regarding administration, along with an increasing workload from government policies, decentralization plans, and new laws, which have led to an increase in the department's responsibilities—especially in promoting public health and managing the environment within local government organizations. Moreover, social, political, economic, and natural resource dynamics have posed various challenges for Thailand. Consequently, the Department of Local Administration Promotion needs to adapt its mission roles to keep up with changing circumstances.

The findings indicate that the review and adjustment of the roles, missions, duties, powers, and structure of the Department of Local Administration Promotion focus more on promoting, supporting, and developing the management of local administrative organizations than on overseeing and supporting their governance. The department aims to facilitate the operations of local administrative organizations to be more agile and comprehensive across various dimensions, particularly in managing public services related to health and the environment. This is intended to respond effectively to the policy missions and local community needs. Furthermore, the article emphasizes the importance of clarity and connectivity in operations, with the Department of Local Administration Promotion serving as a central authority for setting standards and guidelines that local administrative organizations can translate into tangible local practices. This aligns with the evolving roles and missions in accordance with the Cabinet resolution dated August 24, 2021.

Keywords: Public service / Governance / Department of Local Administration Promotion / Efficiency

Corresponding Author: Sgt. Sivakon Kunawan Policy and Strategy Group, Department of Children and Youth

E-mail: sivakon7986@gmail.com

Master of Public Administration, Policy and Action Plan Analyst, Department of Children and Youth

1. บทนำ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีการจัดตั้งเป็นส่วนราชการเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยการถ่ายโอนภารกิจและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดจากกรมการปกครอง (กองราชการส่วนตำบล ที่ทำการปกครองจังหวัดทุกจังหวัด เฉพาะส่วนผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น และที่ว่าการอำเภอทุกอำเภอ เฉพาะฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น) กระทรวงมหาดไทย และกรอบอัตรากำลังข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานปกครอง สังกัดกรมการปกครอง ซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ต่อมาได้มีการกำหนดกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2551 ขึ้นให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการพัฒนาและให้คำปรึกษาแนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และการบริหารจัดการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการให้บริการสาธารณะ ประกอบด้วย ราชการบริหารส่วนกลาง ได้แก่ 1) สำนักงานเลขานุการกรม 2) กองการเจ้าหน้าที่ 3) กองคลัง 4) กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น 5) กองตรวจสอบระบบการเงินบัญชีท้องถิ่น 6) กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น 7) กองยุทธศาสตร์และแผนงาน 8) กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น 9) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศท้องถิ่น 10) สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น 11) สำนักบริหารการคลังท้องถิ่น 12) สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้กฎกระทรวงได้กำหนดให้มีราชการบริหารส่วนภูมิภาค และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดขึ้น จำนวน 76 จังหวัด โดยมีกรอบอัตรากำลังข้าราชการ และพนักงานราชการทั้งราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคเท่าเดิม เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของกรมในราชการส่วนภูมิภาค เพื่อให้การดำเนินการ กำกับ ดูแล และสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนและขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่การปฏิบัติระดับพื้นที่ โดยการดำเนินการกิจการ “ส่งเสริม” ของกรมในปัจจุบันสามารถจำแนกบทบาทภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 4 บทบาท ได้แก่

1) บทบาทการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบาย รวมถึงการทบทวน จัดทำและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ (Policy Maker)

2) บทบาทการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ (Regulator)

3) บทบาทการส่งเสริมสนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะและการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (Facilitator)

4) บทบาทการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้บริหารท้องถิ่นให้มีทักษะในการดำเนินงาน รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Operator)

จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาที่ได้นำปัญหาและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาวิเคราะห์กับบทบาทภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่ามีภาระงานเพิ่มขึ้นจากนโยบายรัฐบาล แผนการกระจายอำนาจ และกฎหมายใหม่ ๆ ส่งผลให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีภารกิจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภารกิจในการส่งเสริมด้านสาธารณสุขและการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งพลวัตทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงมีการปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต โดยการเพิ่มบทบาทและภารกิจ พร้อมพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อรองรับการปฏิบัติงานและเตรียมความพร้อมเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานและจัดบริการสาธารณะภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2564 เห็นชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการใหม่ของสำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี ในการจัดตั้งสำนักงบประมาณเขตเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยรับงบประมาณโดยตรง และเห็นชอบให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ดำเนินการทบทวนและปรับบทบาท ภารกิจ หน้าที่ และอำนาจ และโครงสร้างของหน่วยงาน เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ภายใน 1 ปี นับแต่กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงบประมาณมีผลบังคับใช้

ดังนั้นเพื่อให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นสามารถปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต จึงมีความจำเป็นในการเสนอขอปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในเพื่อรองรับภารกิจที่เพิ่มขึ้นควบคู่กับการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อรองรับการปฏิบัติงานและเตรียมความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานและจัดบริการสาธารณะภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการปฏิรูประบบราชการ

การปฏิรูประบบราชการ หมายถึง การปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเมือง การบริหาร เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างระบบการบริหารและการบริการภาครัฐที่รวดเร็ว เสมอภาค และเป็นธรรม มีความสามารถในการให้บริการและพัฒนา และให้มีการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566 อ้างถึงใน บุญเกียรติ การระดมพันธุ์ และคณะ, 2557)

การปฏิรูปและการพัฒนาระบบราชการ ส่วนราชการไทยจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และยังคงต้องเรียนรู้ที่จะประยุกต์ใช้เครื่องมือในการบริหารงานสมัยใหม่ มากมาย ซึ่งย่อมจะทำให้ต้องมีการปลดปล่อยความรู้ ความคิด กระบวนทัศน์ ความเคยชิน และวิถีปฏิบัติ แบบเดิมออกไปและนำสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่ แต่ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดกระบวนทัศน์ในการมองโลก มองปัญหา จากมุมมองใหม่ ด้วยแนวคิดใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมกรปฏิบัติราชการในแนวใหม่ ซึ่งหากพิจารณา ถึงเครื่องมือทางการบริหารที่มากับการพัฒนาระบบราชการแล้ว จะเห็นว่ามุมมองใหม่ที่ส่วนราชการ พึงเรียนรู้ ได้แก่ (ชลาทิพย์ ชัยโคตร, 2560)

1. การปรับมุมมองในเชิงยุทธศาสตร์ใหม่แทนที่จะมองแค่การดำเนินงานประจำไปตามกฎระเบียบไปแบบวันต่อวัน ซึ่งน่าจะเกิดจากการที่ได้มีการทบทวนสถานการณ์และจัดวางยุทธศาสตร์ใหม่ ในกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

2. การนำระบบการจัดการแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ จะช่วยให้มีการปรับมุมมองมามุ่งเน้น ที่ผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจหลัก แทนการมุ่งเน้นการทำตามระเบียบขั้นตอนของงานประจำ ซึ่งจะทำให้เกิด การแข่งขันกันสร้างผลสัมฤทธิ์ของงานแทนที่จะแข่งกันในเรื่องอื่น ๆ ที่อาจไม่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สุข ของประชาชนอย่างแท้จริง

4. การนำการบริหารวงรอบเวลาและการรื้อปรับระบบงาน จะช่วยให้มีการปรับมุมมอง ให้หันมาพิจารณาเรื่องกระบวนการ ขั้นตอน และวงรอบเวลาในการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางในการ ปรับลดขั้นตอนในการดำเนินงานให้กระชับคล่องตัวยิ่งขึ้น และเพื่อไม่ให้ใช้อัตรากำลังมากเกินไป

5. การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ จะช่วยให้มีการปรับมุมมองมาพิจารณาเรื่องคุณภาพ การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ มากกว่าที่จะมุ่งสนองนโยบายของผู้บริหารหรือระบบราชการ ด้วยตัวเอง

6. การนำเรื่องการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้จะช่วยให้มีการปรับมุมมองจากการ ปฏิบัติราชการไปแบบวันต่อวันโดยไม่ได้คำนึงถึงเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพราะคิดว่าเทคโนโลยี นั้นแพง ไม่คุ้มค่า มาเป็นการมองหาวิธีการเพิ่มคุณค่าของงานโดยการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องช่วย

2.2 แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) คือ การปรับเปลี่ยนการบริหาร จัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาค เอกชนมาปรับใช้ กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมีอาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การเปิดโอกาสให้เอกชน เข้ามาแข่งขันการให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจนทั้งการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ (อภิญา บำรุงจิตต์, 2560)

แนวคิดของ Christopher Hood ได้อธิบายถึงแนวคิดและลักษณะสำคัญของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ไว้ว่า (ชลชาติพิทย์ ชัยโคตร, 2560)

- 1) เป็นกระบวนการบริหารที่เน้นการบริหารงานในแบบมืออาชีพทำให้ผู้บริหารมีอิสระ และความคล่องตัวในการบริหารงาน
- 2) เป็นกระบวนการบริหารที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม
- 3) เป็นกระบวนการบริหารที่พยายามปรับปรุงโครงสร้างองค์การ เพื่อทำให้หน่วยงานมีขนาดเล็กกลง และเกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน
- 4) เป็นกระบวนการบริหารที่ให้มีการแข่งขันในการบริการสาธารณะที่จะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพให้ดีขึ้น
- 5) ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้มีความทันสมัยและเลียนแบบวิธีการของภาคเอกชน
- 6) เป็นกระบวนการบริหารที่เสริมสร้างวินัยในการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน เน้นความประหยัด และคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร โดยแนวความคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่หรือการจัดการนิยม (Managerialism) ตั้งอยู่บนสมมุติฐานของความเป็นสากลทฤษฎีการบริหารและเทคนิควิธีการจัดการว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในแง่ของการบริหารรัฐกิจและบริหารธุรกิจ

ดังนั้นแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มุ่งเน้นเรื่องการเติบโตของหน่วยงานเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่จะต้องทำการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกของหน่วยงาน เพื่อให้พร้อมกับการปรับตัวที่จะรับกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา โดยคุณลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ประกอบด้วย การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน การลดการควบคุมจากส่วนกลางและเพิ่มอิสระในการบริหารให้แก่หน่วยงานระดับภูมิภาค การกำหนด การวัด และการให้รางวัลแก่ผลการดำเนินงาน ทั้งในระดับองค์การและระดับบุคคล การสร้างระบบสนับสนุนทั้งในด้านของบุคลากร เช่น ระบบการอบรม ระบบค่าตอบแทนระบบคุณธรรมและเทคโนโลยี เช่น ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อช่วยให้หน่วยงานสามารถทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์และการเปิดกว้างต่อแนวคิดในเรื่องของการแข่งขัน ทั้งการแข่งขันระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองและระหว่างหน่วยงานของรัฐกับหน่วยงานของภาคเอกชน จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นแนวคิดพื้นฐานของการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ของหน่วยงานและยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม โดยยึดแนวทางในการให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน คำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก พัฒนาระบบการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีระบบสนับสนุนทางด้านบุคลากรและเทคโนโลยี และมุ่งเน้นการแข่งขันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเอกชน

2.3 แนวคิดระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0

สำหรับการวางระบบและวิธีการทำงานใหม่ โดยยึดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการบริหารงานภาครัฐหรือหลักการบริหารราชการแผ่นดินที่ดีให้สามารถเป็นที่เชื่อถือ ไว้วางใจ และเป็นที่ยังชีพของประชาชนได้อย่างแท้จริง มีองค์ประกอบอยู่ 3 ด้าน คือ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560)

1) การวางระบบและวิธีการทำงานใหม่ โดยยึดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการบริหารงานภาครัฐหรือหลักการบริหารราชการแผ่นดินที่ดี ได้แก่ ภาครัฐที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open and Connected Government) ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางการบริการและเข้าถึงความต้องการในระดับปัจเจก (Citizen – Centric and Service – Oriented Government) และภาครัฐอัจฉริยะ (Smart and High Performance Government)

2) การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานใหม่ โดยการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ มุ่งเน้นความซื่อสัตย์สุจริตและประโยชน์ส่วนรวม

3) การจัดระเบียบโครงสร้างใหม่ เพื่อสร้างสมดุลและจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกลไกภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม รวมทั้งออกแบบระบบโครงสร้างภายในภาครัฐเองให้กระชับและไม่เกิดความซ้ำซ้อน

2.4 แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ

แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในกรมของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางของสำนักงาน ก.พ.ร. กรณีมอบอำนาจการแบ่งส่วนราชการภายในกรม โดยไม่เพิ่มจำนวนกอง (Rearrange) มีแนวทางและขั้นตอนสรุปได้ ดังนี้

2.4.1 ส่วนราชการ สำนักงาน ก.พ.ร. และสำนักงาน ก.พ. ประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำข้อเสนอการแบ่งส่วนราชการภายในกรม (การประชุม 3 ฝ่าย)

2.4.2 คณะทำงานแบ่งส่วนราชการภายในกรมร่วมกันพิจารณาข้อเสนอการแบ่งส่วนราชการภายในกรมจนได้ข้อยุติเบื้องต้น

2.4.3 ส่วนราชการสอบถามความเห็นหน่วยงานกลาง ได้แก่ สำนักงาน ก.พ. สำนักงาน ก.พ.ร. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการคลัง และสำนักงานงบประมาณ

2.4.4 คณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างระบบราชการกระทรวง พิจารณาข้อเสนอการแบ่งส่วนราชการภายในกรมตามที่คณะทำงานแบ่งส่วนราชการภายในกรมมีข้อยุติเบื้องต้น รวมถึงร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการใหม่

2.4.5 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงส่งข้อเสนอการแบ่งส่วนราชการภายในกรมตามที่คณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างระบบราชการกระทรวงของกระทรวงให้ความเห็นชอบ โดยประกอบด้วยหน้าที่และอำนาจตามร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการใหม่ การแบ่งส่วนราชการภายใต้กอง กรอบอัตรา กำลังและการกำหนดตำแหน่ง พร้อมแนบรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างระบบราชการกระทรวง มายังสำนักงาน ก.พ.ร.

2.4.6 สำนักงาน ก.พ.ร. ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของร่างกฎกระทรวง
แบ่งส่วนราชการ

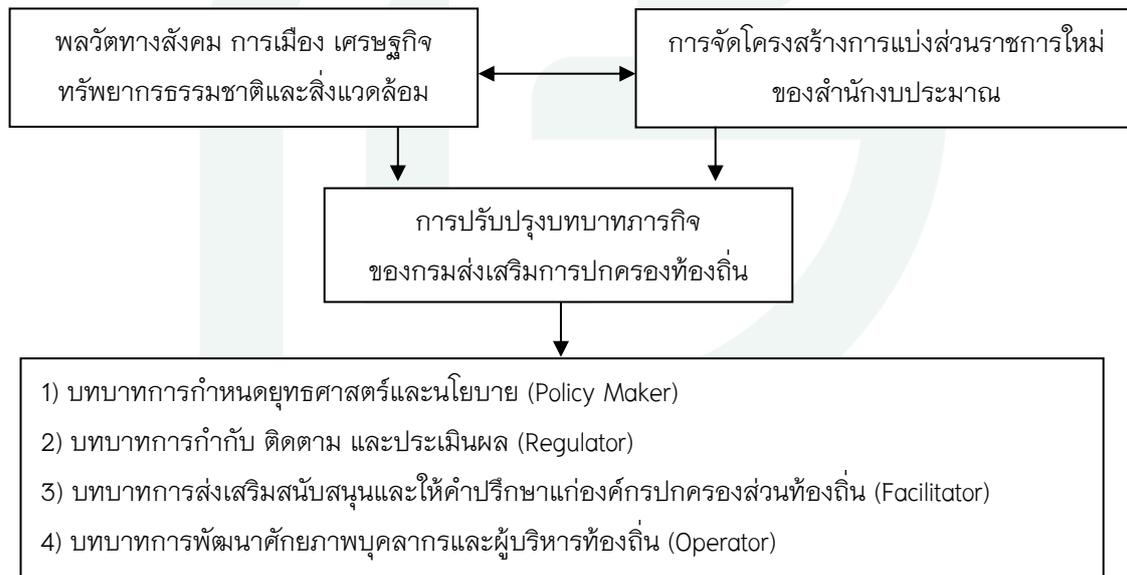
2.4.7 สำนักงาน แจ้งผลส่วนราชการทราบและดำเนินการต่อไปได้ พร้อมรายงาน
คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ (อ.ก.พ.ร.) เกี่ยวกับการทบทวนบทบาทภารกิจและปรับปรุง
โครงสร้างของส่วนราชการ และ ก.พ.ร. เพื่อทราบต่อไป

เมื่อทราบผลการพิจารณาจากสำนักงาน ก.พ.ร. ให้ส่วนราชการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) กรณีต้องแก้ไขกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ ให้ส่วนราชการจัดส่งร่างกฎกระทรวง
แบ่งส่วนราชการให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาดำเนินการตามขั้นตอนปกติต่อไป

2) กรณีไม่ต้องแก้ไขกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการให้ดำเนินการตามขั้นตอนปกติต่อไป
เช่น การออกประกาศกฎกระทรวง

จากข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบราชการ
และการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ผู้เขียนสามารถสรุปความสัมพันธ์เชื่อมโยง เพื่ออธิบายการปรับปรุ
งบทบาทภารกิจในปัจจุบันและอนาคตของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์การปรับปรุงบทบาทภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

2.4 การวิเคราะห์การปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในกรม

เพื่อให้การดำเนินงานตามบทบาทและภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และรองรับประเด็นท้าทายต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานตามบทบาทและภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถขับเคลื่อนและสามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องขอปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการภายในของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยการแบ่งส่วนราชการภายในกรม แยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.4.1 ราชการบริหารส่วนกลาง กำหนดให้ราชการบริหารส่วนกลางที่ขอปรับปรุงใหม่ จำนวน 14 หน่วยงาน ประกอบด้วย

1) 10 หน่วยงานเดิม ได้แก่ สำนักงานเลขานุการกรม กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารท้องถิ่น สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กองส่งเสริมและพัฒนาศึกษาท้องถิ่น ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศท้องถิ่น แต่มีการปรับปรุงการแบ่งงานภายในหน่วยงานเดิม โดยการนำหน่วยงานที่ไม่ปรากฏในกฎกระทรวงไปตั้งเป็นกลุ่มงานใหม่ในหน่วยงานเดิม ได้แก่ กองตรวจราชการไปตั้งเป็นกลุ่มงานใหม่ในสำนักงานเลขานุการกรม ชื่อว่า “กลุ่มงานประสานการตรวจสอบ” และกองการเลือกตั้งท้องถิ่นไปตั้งเป็นกลุ่มงานใหม่ในกองกฎหมาย ชื่อว่า “กลุ่มงานการเลือกตั้งท้องถิ่น

2) ยุบเลิกหรือยุบรวมหน่วยงานในสังกัดที่มีอยู่เดิม (One-In, X-Out) เนื่องจากบางหน่วยงานมีปริมาณงานลดลงและบางหน่วยงานมีลักษณะงานคล้ายคลึงกัน จึงมีการจัดระบบการทำงานของแต่ละหน่วยงานให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น โดยมีการยุบรวมกองตรวจสอบระบบการเงินบัญชีท้องถิ่นเข้ามาเป็นภารกิจของกองบริหารการคลังท้องถิ่น (ชื่อเดิม สำนักบริหารการคลังท้องถิ่น) เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนทั้งในด้านภารกิจและงบประมาณ

3) จัดตั้งใหม่ จำนวน 1 หน่วยงาน โดยให้มีชื่อว่า “กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น” เพื่อรองรับบทบาทภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนภารกิจด้านสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนการปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและเท่าเทียม รวมทั้งรองรับภารกิจส่งเสริม สนับสนุนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Adaptation) และมีศักยภาพเพียงพอในการบังคับใช้กฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้มีความสอดคล้องตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น

4) *ปรับภารกิจอำนาจหน้าที่ จำนวน 3 หน่วยงาน* ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการกรม เพื่อรองรับภารกิจที่เป็นภารกิจที่สำคัญและเป็นภารกิจภาพรวมของกรมแต่ยังไม่มีหน่วยงานอื่นรับผิดชอบโดยตรง ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับภารกิจที่ดำเนินการในปัจจุบัน

5) *เปลี่ยนชื่อหน่วยงานและปรับภารกิจอำนาจหน้าที่ จำนวน 4 หน่วยงาน* ได้แก่ กองกฎหมาย กองบริหารบุคคลท้องถิ่น กองบริหารงานท้องถิ่น กองการศึกษาท้องถิ่น เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติภารกิจในปัจจุบัน

2.4.2 ราชการบริหารส่วนภูมิภาค กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดเปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด จำนวน 76 จังหวัด โดยมีกรอบอัตรากำลังข้าราชการ และพนักงานราชการ ทั้งราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคเท่าเดิม เพื่อให้สอดคล้องตามแนวทางการแบ่งส่วนราชการภายในกรม กรณีมอบอำนาจการแบ่งส่วนราชการภายในกรม โดยไม่เพิ่มจำนวนกอง (rearrange)

3. บทสรุป

3.1 สรุปการทบทวนบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

จากการศึกษาทบทวนบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ ทำให้พบว่า บทบาทของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นตามที่ปรากฏในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2551 มีบทบาทมุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าการส่งเสริมการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นในการเสนอขอปรับปรุงโครงสร้างส่วนราชการภายใน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงมีความมุ่งหวังเสนอคำขอการเปลี่ยนชื่อหน่วยงาน ปรับปรุงบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจหน้าที่และอำนาจของกรมในปัจจุบันและเพื่อรองรับกับภารกิจของกรมในอนาคต นอกจากนี้กฎกระทรวงฉบับดังกล่าว ได้กำหนดให้มีราชการบริหารส่วนภูมิภาค และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของกรมในราชการส่วนภูมิภาค เพื่อให้การดำเนินการกำกับ ดูแล และสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ และจัดตั้งกลุ่มตรวจสอบภายในและกลุ่มพัฒนาระบบบริหารขึ้นในกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานภายในส่วนราชการ สนับสนุนการปฏิบัติงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และพัฒนาการบริหารของส่วนราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า ซึ่งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความมุ่งหวังการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ มีดังนี้

3.1.1 ประโยชน์ต่อการบริหารราชการและการปฏิบัติงาน เนื่องจากการปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ ชื่อว่า กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ให้มีอำนาจและหน้าที่ปรากฏในกฎกระทรวง เพื่อรองรับบทบาทและภารกิจของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ครอบคลุมในมิติต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมิติด้านการบริหารจัดการบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมให้สามารถตอบสนองต่อการดำเนินงานตามภารกิจในเชิงนโยบายและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้มีการจัดแบ่งงานภายในกองใหม่ให้มีความสอดคล้องตามภารกิจเพื่อให้เกิดความชัดเจนและมีความเชื่อมโยงในการปฏิบัติงาน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้การกำหนดมาตรฐานและแนวทางการดำเนินงานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแปลงนโยบายด้านดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่น (Implementation) ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.1.2 ประโยชน์ต่อประชาชน เนื่องจากประชาชนจะได้รับประโยชน์จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดบริการสาธารณะให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงและสอดคล้องกับแนวคิดและลักษณะสำคัญของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ และแนวคิดไทยแลนด์ 4.0 คือ การปรับปรุงโครงสร้างครั้งนี้เป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่เน้นการบริหารงานในแบบมืออาชีพทำให้ผู้บริหารมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม รวมถึงเป็นการบริหารเพื่อทำให้หน่วยงานมีขนาดเล็กลง และเกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในระดับพื้นที่

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและการวิเคราะห์เกี่ยวกับการทบทวนบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในทางปฏิบัติ เพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของคณะทำงานแบ่งส่วนราชการภายใน และ อ.ก.พ. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

3.2.1 การทบทวนและกำหนดบทบาท ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการภายในกรม ควรต้องมีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งต้องไม่ซ้ำซ้อนหรือเป็นช่องว่างการดำเนินงานกับส่วนราชการอื่นภายในกรม

3.2.2 การทบทวนและกำหนดบทบาท ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการภายในกรม ควรต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในอนาคตเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถรองรับภารกิจได้อย่างรอบด้านครอบคลุมทุกมิติ โดยเฉพาะมิติภารกิจที่จะต้องมีการถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการแทน

3.2.3 การจัดตั้งหน่วยงานภายในขึ้นใหม่ ควรคำนึงถึงการกำหนดตำแหน่งเป็นสำคัญ ให้เหมาะสม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงตามความรู้ความสามารถของบุคลากร ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4. เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2551. (2551, 26 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 125 ก. หน้า 2-8.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ. (ม.ป.ป.). *คำชี้แจงประกอบกรขอปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการ กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ.
- ชลชาติพิทย์ ชัยโคตร. (2560). *การบริหารราชการไทย (Thai Public Administration)*. ศูนย์การศึกษาปึงกาฬ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2553). *แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), กองพัฒนาระบบราชการ 1 และ 2. (2566). *แนวทางการแบ่งส่วนราชการภายในกรม*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).
- สำนักงาน ก.พ., สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล. (2560). *ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0*. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล.
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร. (ม.ป.ป.). *แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน*. สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน, กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร. (2562). *คู่มือการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ กระทรวงพลังงาน*. สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2566). *การปฏิรูปตำรวจ*. เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์. สำนักวิชาการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, พระมหาโชตินิพิฐพนธ์ สุทธิจิตตโต (ผลเจริญ), ดร.วันชัย สุขตาม, ไฉ ชีรัมย์, เศรษฐพร หนุณชู และพระมหายุทธพิชาญา โยธสาโน (ทองจันทร์). (2560). การบริหารงานภาครัฐตามหลักทฤษฎีองค์การ: การบริหารงานภาครัฐ (PA) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) และการบริหารปกครองภาครัฐใหม่ (NPG). *วารสารนวัตกรรมของแพทยศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(1), 52-70.
- อภิญา บำรุงจิตต์. (2560 สิงหาคม, 2560). *การปฏิรูปราชการไทยสู่การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่* [Paper]. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 4 “การบริหารกิจการสาธารณะภายใต้ประเทศไทย 4.0”, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ภูมินทร์ เกณสาธุ^{1*} และสรายุธ รัชมี¹

Received: November 1, 2024

Revised: February 19, 2025

Accepted: February 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ยึดเอากระบวนการค้นคว้าวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก และการตีความข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดชาตินิยมปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยโกสินทร์ และพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชาติไทย โดยเฉพาะการสะท้อนสถานะของพระมหากษัตริย์ ตามแนวคิดราชาชาตินิยม และประวัติศาสตร์เชื้อชาตินิยม ในลักษณะการเชิดชูความยิ่งใหญ่ของชาติที่มีเหนือกว่าประเทศอื่น ๆ รวมถึงการเป็นชาติเอกราชที่ไม่ตกเป็นเมืองขึ้นจากลัทธิล่าอาณานิคม และ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กับแนวคิดชาตินิยมจากการวิเคราะห์ปรากฏ 4 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษณ์ แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างค่านิยมความรักชาติ การปลุกฝังความคิด ความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน ผ่านการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: แนวคิดชาตินิยม / แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย / ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น /

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

* ผู้รับผิดชอบบทความ: ภูมินทร์ เกณสาธุ หอพักเดอะพลาซ่า เลขที่ 58/43 หมู่ที่ 14 ซอยอศุขยาราม 1 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000 E-mail: Phumin.ke@kkumail.com

¹ นักศึกษา, สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The Concept of Nationalism in Thai History Textbooks at the Junior High School Level in Accordance with the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551

Phumin Kensakhu^{1*} and Sarayoot Ratsamee¹

Abstract

The academic paper called “The Concept of Nationalism in Thai History Textbooks at the Junior High School Level in Accordance with the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551” was written to examine into the idea of nationalism in Thai history textbooks and how it relates to the content of those textbooks, following the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551. It does this through data analysis, in-depth interviews, data interpretation from documents, and other research. The results of the study found that (1) the concept of nationalism appears in lower secondary level Thai history textbooks, emphasizing the monarchy from the Sukhothai period to the Kosin period and the development and change of the Thai nation, especially the reflection of the status of the monarchy according to the concept of royal nationalism and ethno-historicalism in the form of praising the greatness of the nation over other countries, including being an independent nation that was not colonized by colonialism, and (2) the relationship between the content of lower secondary level history textbooks and the concept of nationalism. Four ideas were found through the analysis: liberal nationalism, conservative nationalism, expansionist nationalism, and anti-colonial nationalism. These ideas show how people are trying to teach learners patriotism, ideas, and pride. Through the transmission of knowledge, understanding, skills, and attitudes through the process of teaching Thai history that promotes critical thinking in the 21st century.

Keywords: Nationalism / Thai History Textbook / Junior High School Level /
Basic Education Core Curriculum B.E. 2551

** Corresponding Author: Phumin kensakhu, The Palace Dormitory, 58/43 Moo 14 Adulyaram 1, Nai Mueang, Mueang Khon Kaen, Khon Kaen 40000, E-mail: Phumin.ke@kkumail.com*

¹ Student, Department of Social Studies, Faculty of Education, Khon Kaen University

1. บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตผ่านหลักฐานหรือข้อมูลที่ปรากฏ จากการอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์นำไปสู่การพบองค์ความรู้ใหม่ อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สามารถเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันได้ ตามหลักฐานที่ค้นพบ ข้อเท็จจริงและการตีความทางประวัติศาสตร์ (โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2565) โดยการศึกษาประวัติศาสตร์นอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตแล้ว ยังสามารถใช้เป็นบทเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคตได้อีกด้วย ส่งผลให้การศึกษาประวัติศาสตร์ได้รับบรรจุอยู่ในแบบเรียนไทย (Thai Curriculum) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การศึกษาเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทย สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการระบุเนื้อหาให้ผู้เรียนได้ศึกษาครอบคลุมช่วงเวลาต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ไทย เพื่อให้ให้นักเรียนมีความเข้าใจที่ถ่องแท้และลึกซึ้ง ในความเป็นมาของชาติมากยิ่งขึ้น เริ่มตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคสมัยใหม่ ดังนี้ 1) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลยุคก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ผ่านการใช้เครื่องมือในการดำรงชีพและการพัฒนาของสังคมยุคโบราณ กระทั่งถึงยุคประวัติศาสตร์ครอบคลุมถึงอาณาจักรโบราณในดินแดนไทย 2) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยและอยุธยา ประกอบด้วยรูปแบบการปกครอง ความรุ่งเรืองทางศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาและลายลักษณ์อักษร รวมถึงบทบาทสำคัญของอาณาจักรอยุธยาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ฐานะศูนย์กลางการค้าและวัฒนธรรม รวมถึงเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ และ 3) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มุ่งเน้นเนื้อหาในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรม การปฏิรูปประเทศ การรักษาเอกราชจากการคุกคามของลัทธิล่าอาณานิคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่นำมาสู่สังคมไทยในปัจจุบัน (ศิวัช ศรีโกลดางกุล, 2563) แสดงให้เห็นว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์และบุคคลสำคัญแล้วยังส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมให้กับนักเรียนอีกด้วย

แนวคิดชาตินิยมถือเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลให้ประชาชนมีความรักและความผูกพันกับชาติของตนเอง โดยสามารถสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวกัน แม้ว่าผู้คนในสังคมจะไม่เคยรู้จักหรือพบเจอกันมาก่อน กระบวนการถ่ายทอดอุดมการณ์นี้อาศัยกลไกทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น สถาบันศาสนา สถาบันโรงเรียน และสถาบันครอบครัว (เปรมโรจน์ บางอ้อ, 2556) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมให้แก่ประชาชน อุดมการณ์นี้ส่งเสริมให้ประชาชนมองผลประโยชน์ของชาติเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล อันเป็นการสะท้อนความภาคภูมิใจในชาติผ่านความเชื่อมโยงด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเผชิญปัญหาาร่วมกัน ตัวอย่างสำคัญของการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมคือการอธิบายว่า “ประเทศไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจใด” ซึ่งเป็นแนวคิดที่สะท้อน

ให้เห็นถึงความสำเร็จของชาติจากการมีผู้นำที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์โลก และได้รับความร่วมมือจากประชาชนภายในชาติ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2545) แนวคิดนี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม โดยอ้างถึงบทบาทของผู้นำที่เข้มแข็งและความสามัคคีของคนในชาตินอกจากนี้แบบเรียนประวัติศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการหล่อหลอมแนวคิดชาตินิยม โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีการเขียนงานทางประวัติศาสตร์จำนวนมากเพื่ออธิบายถึงที่มาของประเทศไทย การกำหนดอาณาเขตของรัฐ และการสร้างความเป็นรัฐชาติ (Nation-state) ผ่านแผนที่และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เน้นความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรไทยในอดีต เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทยมักให้ความสำคัญกับประเด็นที่เป็นศูนย์กลางของชาติบ้านเมือง เช่น ศูนย์รวมอำนาจ ความจงรักภักดี ความสามัคคี และบทบาทของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะการเน้นย้ำถึงวีรกรรมของบรรพบุรุษ การสถาปนาราชธานี และความสามารถของชาติไทยในการรักษาเอกราช อย่างไรก็ตามแบบเรียนประวัติศาสตร์ยังต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจประเทศเพื่อนบ้านตามกระแสของภูมิภาคศึกษา (สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ, 2557) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือในปี พ.ศ. 2557 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรักชาติ มีจริยธรรม และเสริมสร้างความสามัคคีภายในประเทศตามแนวทางของค่านิยม 12 ประการ แนวทางนี้แสดงให้เห็นว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์มิได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือทางวิชาการ แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐในการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองและสังคมให้แก่เยาวชน อย่างไรก็ตาม การมุ่งเน้นเนื้อหาที่สร้างอุดมการณ์เพียงด้านเดียว อาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการนำเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย และลดทอนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในมิติทางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้แนวคิดชาตินิยมมีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์และความรู้สึกผูกพันต่อชาติของประชาชน ซึ่งกระบวนการนี้ได้รับการหล่อหลอมผ่านกลไกทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ที่เป็นเครื่องมือการถ่ายทอดอุดมการณ์ อย่างไรก็ตาม ควรมีการเปิดพื้นที่ให้เกิดการถกเถียงและการวิพากษ์เชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้การศึกษาด้านประวัติศาสตร์สามารถพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ที่ครอบคลุมและสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น (รวิวรรณ รักถิ่นกำเนิด, 2557)

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีการอ้างอิงองค์ความรู้จากแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยของสำนักพิมพ์ที่ได้รับการรับรองคุณภาพของกรมวิชาการ สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับแนวคิดชาตินิยมได้ ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจในการวิเคราะห์เพื่อความสัมพันธ์ดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย สำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดชาตินิยม (Nationalism)

แนวคิดชาตินิยม (Nationalism) เป็นแนวคิดหรือลัทธิที่เน้นความจงรักภักดีที่มีต่อชาติมากกว่าสิ่งอื่นใด เน้นความเชื่อว่า อำนาจอิสระอันสูงสุดนั้นอยู่ที่ “รัฐชาติ” (Nation-state) โดยคำว่า รัฐ (State) คือ องค์การทางการเมือง ซึ่งมีอำนาจอธิปไตยสูงสุดที่จะต้องมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในกิจการของตนเอง ส่วนคำว่า ชาติ (Nation) หมายถึง การมีภาษาและวัฒนธรรมร่วมกัน การผูกพันเข้าด้วยกัน และระลึกถึงความคล้ายคลึงกันท่ามกลางกลุ่มชน (ธีรยุทธ บุญมี, 2546) กล่าวคือ ลัทธิชาตินิยมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความรัก ความนิยม ความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในชาติของตน โดยที่ชาตินิยมส่งผลในแง่ “ปัจจัยเชิงบวก” ให้กับสังคมสมัยใหม่ คือ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นชุมชนทางการเมืองที่มีอิสระ (หมายถึง มีความเป็นเอกราชในความเป็นชาติ) เป็นความรู้สึกของความจงรักภักดีอันสูงสุดของแต่ละบุคคลที่ต้องมีให้แก่รัฐ รวมทั้งความปรารถนาในความเป็นอิสระทางการเมือง ความมั่นคงปลอดภัยและเกียรติภูมิของชาติ เป็นความสำนึกหรือความรู้สึกในทางจงรักภักดีต่อกลุ่มชน ซึ่งถือเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน (อภิญา คำเฉลียว, 2562) ในเรื่องความเป็นชาติของคนในแต่ละสมัยแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะคล้ายคลึงกันบ้าง แต่ก็จะมีส่วนที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยของประเทศนั้น ๆ เช่น สภาพภูมิศาสตร์ การเมือง สังคม และประวัติศาสตร์ ดังนั้นการเกิดชาตินิยมของแต่ละประเทศก็จะมีลักษณะที่ต่างกัน

จากการศึกษาของ Heywood (2007) นักรัฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้จำแนกการแบ่งชาตินิยมในลักษณะต่าง ๆ ออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

2.1 ชาตินิยมแนวเสรี (Liberal Nationalism) เป็นรูปแบบของชาตินิยมตั้งอยู่บนพื้นฐานคติที่ว่า มนุษยชาติถูกแบ่งออกเป็นชนชาติต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ดังนั้นชาติจึงเป็นชุมชนที่แท้จริงและเป็นอินทรีย์ภาพ (Organicism) ไม่ใช่เป็นผลงานของการสร้างของผู้นำทางการเมืองหรือชนชั้นปกครอง ชาตินิยมแนวเสรีถือว่าชาติกับอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เน้นหลักที่ว่า “ชาติควรอธิปไตย (subjectivity) หรืออีกนัยหนึ่งคนในชาติควรกำหนดชะตาชีวิตตนเองได้โดยอิสระ” ซึ่งจะทำให้ชาติพัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐประชาชาติ (Nation state) ได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นชาตินิยมแนวเสรีจึงถือความเท่าเทียมระหว่างชาติต่าง ๆ เป็นหลักในการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดสันติภาพและการเคารพซึ่งกันและกัน หลักสำคัญของชาตินิยมแนวเสรี คือ การยึดถือว่ามนุษยชาติถูกแบ่งออกเป็นเผ่าพันธุ์หรือชนชาติต่าง ๆ ตามธรรมชาติจะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน เช่น คนแอฟริกา คนไทย คนจีน หรือมีความแตกต่างในแต่ละเผ่าพันธุ์ เช่น ชาวเขาในภาคอีสานอยู่บนดอย หรือชายลุ่มที่อาศัยแถบที่ราบ ตัวอย่างที่ได้กล่าวมา ทำให้เราแบ่งแยกความแตกต่างได้และอยู่ร่วมกันอย่างเป็นอิสระภาพ

2.2 ชาตินิยมแนวอนุรักษ์ (Conservative Nationalism) ชาตินิยมแนวอนุรักษ์เกิดหลังจากชาตินิยมแนวเสรี เดิมทีอนุรักษ์นิยมมองลัทธิชาตินิยมแนวเสรีด้วยความหวาดระแวง กล่าวคือ เป็นภัยคุกคามต่อระบอบการเมืองเก่าที่มีบทบาทในขณะนั้น อย่างไรก็ตามในระยะเวลาหลังได้มีจุดร่วมกันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทั้งสองอุดมการณ์ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า ประเพณีนิยม (Tradition) ซึ่งประเพณีเป็นแนวคิดหลักของลัทธิอนุรักษ์นิยมที่ให้ความสำคัญกับสถาบันที่มีความเก่าแก่ และเป็นประวัติศาสตร์ของชาติ ประเทศที่จะมีชาตินิยมแนวอนุรักษ์จึงมักต้องเป็นรัฐประชาชาติที่อยู่ตัวแล้ว (ธีรจุฑา เมฆิน, 2558)

ส่วนประเทศเกิดใหม่หรือที่มีการสร้างชาติมาได้ไม่นานจะไม่เอื้ออำนวยให้ชาตินิยมแนวอนุรักษ์เจริญเติบโต ลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัด คือ “ถนัดมองย้อนอดีต” และมีลักษณะโหยหาวันเวลาที่ล่วงเลยไปแล้ว เช่น การอนุรักษ์ประเพณีของราชสำนักไทย การไม่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ชนิดถอนรากถอนโคนจากระบบการปกครอง และระบบธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมายาวนาน

2.3 ชาตินิยมขยายอำนาจ (Expansionist Nationalism) เป็นชาตินิยมในเชิงรุก ก้าวร้าว และเน้นการใช้กำลังทหาร ขยายดินแดนหรือขยายอำนาจไปครอบครองดินแดนอื่น พบได้มากในช่วงการแข่งขันกันล่าอาณานิคม เพื่อแสดงให้เห็นถึงเกียรติภูมิและความยิ่งใหญ่ของชาติของประเทศตะวันตก เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็น ลัทธิจักรวรรดินิยม (Imperialism) แนวคิดชาตินิยมดังกล่าวมองว่า ประชาธิปไตยเป็นแหล่งบ่มเพาะความอ่อนแอ และผู้อารักขาบังหลวง ชาตินิยมขยายอำนาจไม่ต้องการให้มีการอภิปรายโต้เถียงอย่างมีอิสระ แต่ต้องการระเบียบวินัยและการเชื่อฟังผู้นำที่มีเพียงหนึ่งเดียวอย่างไม่มีเงื่อนไข บางครั้งชาตินิยมขยายอำนาจอย่างเข้มข้นและรุนแรงจะถูกเรียกว่า ชาตินิยมอย่างบ้าคลั่ง ชาตินิยมแบบนี้จะแบ่งว่าใครคือพวกเรา และใครคือพวกเขา โลกจะถูกแบ่งออกเป็นในกลุ่มกับนอกกลุ่ม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ลัทธิต่อต้านผิวของนาซีเยอรมัน ลัทธิฟาสซิสต์อิตาลีที่ผันถึงความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิโรมันโบราณ หากพิจารณาจะพบว่าแนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจต่างจากชาตินิยมแนวอนุรักษ์ตรงที่ไม่เพียงแต่มองย้อนไปถึงใหญ่ของชาติตนในอดีตเท่านั้น แต่ยังมองไปในอนาคตข้างหน้าอย่างกระตือรือร้น และแสนยานุภาพทางการทหารเป็นเครื่องมือพิสูจน์ความเข้มแข็ง ดังนั้นชาตินิยมขยายอำนาจจึงมักจบลงด้วยสงครามเสมอ หรือในบริบทของประเทศไทย อาจเปรียบได้กับการขยายดินแดนของรัฐโบราณในอดีต เพื่อแสดงแสนยานุภาพของอาณาจักร เช่น การรบกันของไทยและพม่า สงครามอันมโหฬารระหว่างไทยกับเวียดนาม

2.4 ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม (Anticolonial Nationalism) ส่วนใหญ่เกิดขึ้นประเทศที่ด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ซึ่งเกิดจากการต่อต้านการปกครองเจ้าอาณานิคม แนวคิดเบื้องหลังคือ ต้องการให้ประเทศชาติเป็นเอกราช และต้องการพัฒนาเศรษฐกิจในคราว สามารถจำแนกได้เป็น 2 กรณี ประการที่หนึ่ง การเรียกร้องเอกราชประชาชนภายในประเทศเอง ยกตัวอย่างเช่น อินเดียได้เอกราชจากอังกฤษ ชาวเวียดนามขับไล่ฝรั่งเศส เป็นต้น ประการที่สอง ประเทศกำลังพัฒนาเลือกที่จะหันไปเข้าร่วมกับลัทธิสังคมนิยมมากกว่าลัทธิเสรีนิยม เพราะเจ้าอาณานิคมส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีแนวคิดลัทธิเสรีนิยมเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ก็ต้องการเสนอตัวเป็นทางเลือกใหม่ให้กับประเทศที่ด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา เพราะมีประเทศเจ้าอาณานิคมเป็นศัตรูอยู่ด้วยเช่นกัน เช่น ในช่วงสงครามเย็นในการใช้โฆษณาชวนเชื่อระหว่างค่ายประชาธิปไตยและค่ายคอมมิวนิสต์ โดยมีผู้นำความขัดแย้ง คือ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต จนเกิดเป็นสงครามตัวแทน เช่น สงครามเกาหลี และสงครามเวียดนาม

ชาตินิยมในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 6 อันเป็นยุคที่ไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นรัฐชาติ โดยมีการชูรูปแบบของความเป็นไทย ประกอบด้วย 3 สถาบัน ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 รัฐบาลคณะราษฎรก็ยังคงมีการดำเนินนโยบายชาตินิยมเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพภายในชาติ โดยหลวงวิจิตรวาทการ คือ นักชาตินิยมคนสำคัญ

ที่คอยสนับสนุนนโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการเริ่มนโยบายปลูกฝังนโยบายชาตินิยมใหม่ “เชื้อผู้นำชาติพันธุ์” ในหมู่ประชาชนมีการแต่งละครประวัติศาสตร์ และเพลงที่เป็นบทปลุกใจให้รักชาติขึ้น กรมศิลปากรจึงต้องเป็นฐานรองรับสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนลัทธิชาตินิยมอย่างรุนแรง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2553) ในที่สุดต่อมาในสมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้มีการใช้นโยบายชาตินิยมใหม่ เห็นได้จากในวารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ฉบับที่ 15 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 เรื่อง “คำประกาศแห่งยุคสมัย” กล่าวว่า

...ชาตินิยมใหม่คือจิตใจที่รักชนชาติในรัฐชาติ หวงแหวนแผ่นดินและผลประโยชน์ร่วมของคนในชาติ ต่อสู้ป้องกันมิให้คนจากรัฐชาติอื่น ๆ เข้ามาเอาเปรียบ ครอบงำ กดขี่ข่มเหงคนในรัฐชาติเดียวกัน ชาตินิยมใหม่จึงเป็นชาตินิยมป้องกันตนเอง ป้องกันผลประโยชน์ของคนในรัฐชาติเดียวกัน พิทักษ์และปกป้องความเป็นเอกราชของรัฐชาติตน...(สายชล สัตยานุรักษ์, 2545)

จากที่กล่าวมา เครื่องมือสำคัญในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมของผู้นำไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา คือ ตำราเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย (Thai History Textbook) ภายใต้เรื่องราวที่ถ่ายทอดตามวัตถุประสงค์แต่ละยุคสมัย ว่าผู้ปกครองต้องการปลูกฝังแนวคิดใดให้กับประชาชน จะเห็นว่าการศึกษากับการเมืองการปกครองนั้นมีความสัมพันธ์กันในแง่ที่ว่า รัฐใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างแนวคิดชาตินิยม และปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมให้กับเยาวชนของชาติ ทั้งในเรื่องของการศึกษากับการป้องกันประเทศ และการสร้างพลเมือง จะเห็นว่าการศึกษาในยุค 2411 - 2475 นั้นเป็นการวางรากฐานให้เกิดแนวคิดชาตินิยม จากข้ออ้างที่ว่าเราต้องมีการป้องกันการรุกรานจากชาติตะวันตกในการล่าอาณานิคม การปลูกฝังให้สำนึกรักในชาติบ้านเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชาติแข็งแกร่งขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดผลตามมา คือ การกำหนดนิยามของดี (Good Citizen) พลเมืองดีคือคนที่เป็นคนดี และคนที่เป็นคนดีคือคนที่รักชาติ มุ่งมั่นในการดำรงไว้ซึ่งชาติไทย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (เด่นพงษ์ แสนคำ, 2561) นิยามของพลเมืองดีจึงจำกัดอยู่ภายใต้กรอบ เพราะไม่มีความต้องการให้ชาติเกิดความสั่นคลอนจากปัจจัยใด ๆ ดังนั้นการให้การศึกษาของรัฐ คือ การกล่อมเกล่าประชาชนให้เป็นพลเมืองตามเป้าหมายที่กำหนด

3. เนื้อหาแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

แนวคิดชาตินิยมถือได้ว่าเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่เน้นชาติ และความจงรักภักดีต่อชาติเป็นหลัก สะท้อนความรู้สึกผ่านที่มาของกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม การเกิดรัฐชาติ มุ่งเน้นแสดงให้เห็นสภาพบริบทของสังคมไทย คือ การมีได้ตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจใด โครงสร้างสังคมก็ไม่ได้ถูกทำลาย ในทางตรงข้าม ท่ามกลางภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศไทยโดยการนำของผู้นำในระบบเดิมได้ทำการปรับระบบระเบียบสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และเป็น การปรับเปลี่ยนที่ได้รับความร่วมมือจากคนในชาติ และนำมาซึ่งผลสำเร็จในที่สุด โดยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ซึ่งสำนักพิมพ์ที่ได้รับการรับรองคุณภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการ 3 สำนักพิมพ์ จำนวน 9 เล่ม ประกอบด้วย หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ระดับ ม.1 ของณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์ (2566) ชีระ นุชเปี่ยม และวีรวัลย์ งามสันติกุล (2556) และวงเดือน นาราสัจจ์ และชมพูนุท นาศิริรักษ์ (2567) หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ระดับ ม.2 ของณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์ (2567) ชีระ นุชเปี่ยม และธีรพร พรหมมาศ (2556) วงเดือน นาราสัจจ์ และชมพูนุท นาศิริรักษ์ (2567) และหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ระดับ ม.3 ของณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ (2555) ชีระ นุชเปี่ยม (2557) วงเดือน นาราสัจจ์ และชมพูนุท นาศิริรักษ์ (2567) รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ และการจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาเนื้อหาแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ประเด็นทางประวัติศาสตร์	เนื้อหาแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย
การสถาปนาราชธานี	การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อโยธยาและสุโขทัยถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาบ้านเมืองในแต่ละสมัย สะท้อนถึงภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทย อาทิ การเลือกทำเลที่ตั้ง ความเหมาะสมทางยุทธศาสตร์ การเมืองและวิถีชีวิต
สถาบันของพระมหากษัตริย์ในราชอาณาจักร	อธิบายความเป็นมาของพระมหากษัตริย์สมัยอโยธยา และรัตนโกสินทร์ พร้อมทั้งความสำคัญที่มีต่อการทำให้ประเทศชาติสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีอิสระ
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง	พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ สามารถป้องกันพระราชอาณาจักร การเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับบ้านเมืองและราษฎรของพระองค์ รวมทั้งทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ ทำให้ประเทศไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

จากการวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถสะท้อน 1) แนวคิดราชาชาตินิยม โดยมุ่งเน้นการยกย่องพระมหากษัตริย์ไทยในฐานะผู้ปกป้องชาติและผู้สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่แผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสถาปนาราชธานีและการฟื้นฟูความมั่นคงของชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการเน้นบทบาทของพระมหากษัตริย์ในช่วงการก่อตั้งอาณาจักรอโยธยาและรัตนโกสินทร์ ซึ่งถือเป็นการแสดงถึงการผสมผสานระหว่างอำนาจของราชาและความเป็นชาติโดยพระมหากษัตริย์ได้รับการยกย่องให้เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ และ

การปกป้องผลประโยชน์ของชาติผ่านการปกครองที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ในแบบเรียนมักจะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การขยายอาณาเขต การจัดการปัญหาภายใน และการรักษาความมั่นคงของชาติ ซึ่งสะท้อนถึงหลักการสำคัญในแนวคิดราชาชาตินิยมที่เห็นการเชื่อมโยงระหว่างการปกครองของพระมหากษัตริย์กับการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชาติและความภาคภูมิใจในชาติไทย และ 2) สะท้อนแนวคิดประวัติศาสตร์เชื้อชาตินิยม มักจะเน้นความเป็นหนึ่งเดียวของเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ สะท้อนผ่านความร่วมมือและความภาคภูมิใจในชาติที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน เช่น การสถาปนาอาณาจักรที่มีความสัมพันธ์เชื้อชาติเดียวกัน การต่อต้านการรุกรานจากต่างชาติ การรักษาความเป็นเอกภาพของชาติ นอกจากนี้ยังรวมถึงการนำเสนอการรักษาภาษาและวัฒนธรรมไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติและความเชื่อมโยงของกลุ่มชนที่มีเชื้อชาติเดียวกัน

กล่าวได้ว่าแนวคิดชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์จะครอบคลุมประเด็นหลักสำหรับการอธิบายความหมาย ความสำคัญของชาตินิยมในบริบทของประเทศไทย รวมถึงการสร้างเอกลักษณ์ของชาติและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เช่น การรวมกลุ่มของชนชาติ การก่อตั้งอาณาจักร และเหตุการณ์สำคัญที่มีผลต่อการเกิดชาติไทย รวมถึงอธิบายการอนุรักษ์วรรณกรรม ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบทบาทของบุคคลสำคัญ เช่น พระมหากษัตริย์ เจ้าพระวงศ์ หรือผู้นำประเทศ มุ่งเน้นให้ให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสามารถกระตุ้นความรักชาติและการมีส่วนร่วมในสังคม อย่างไรก็ตามก็อาจก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มชนหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงควรส่งเสริมให้เกิดการคิดวิพากษ์ (Critical thinking) เพื่อลดความขัดแย้ง และสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกปัจจุบันอย่างสันติ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากการวิเคราะห์พบว่า เนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดชาตินิยมแต่ละประเภท ตามแนวคิดของ Andrew Heywood นักทฤษฎีชาตินิยมชาวอังกฤษ ได้แก่ แนวคิดชาตินิยมเสรี แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์ แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ และแนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์กับแนวคิดชาตินิยม แต่ประเภท

แนวคิดชาตินิยม	ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์
1. ชาตินิยมแนวเสรี (Liberal Nationalism)	แนวคิดชาตินิยมเสรีสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพและความเท่าเทียมในการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศ และสะท้อนสังคมประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยระบุถึงประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งแสดงพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการให้สิทธิเสรีภาพกับประชาชน และสะท้อนหลักการของประชาธิปไตยในการบริหารประเทศอย่างเป็นทางการเป็นลำดับ ดังนี้ ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 ระบุถึงแนวทางในการสร้างความใกล้ชิดระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนมากขึ้น เช่น ราษฎรสามารถใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์มากขึ้นจากการเข้าเฝ้ารับเสด็จได้ทั้งการเดินทางสถลมารคและชลมารค การไม่กีดกันชาวต่างชาติที่จะเข้าเฝ้า การเปิดโอกาสให้ราษฎรฟ้องเจ้าหน้าที่ข่มเหงรังแกราษฎร การยกเลิกประเพณีการหมอบคานานเมื่อเข้าเฝ้า การเริ่มให้ขุนนางสวมเสื้อเข้าเฝ้าได้ เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านเศรษฐกิจและสังคมระบุถึงให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ราษฎร แนวคิดประชาธิปไตยเริ่มเข้ามามีบทบาทในความคิดของผู้ที่ได้รับการศึกษา ในขณะนั้นมีการลดการผูกขาดทางการค้าทำให้เกิดการค้าเสรีภายในประเทศ โดยจะพบว่าเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นช่วงรัชกาลที่ 4 สะท้อนความสัมพันธ์กับแนวคิดชาตินิยมประเภทชาตินิยมแนวเสรีตามแบบชาติตะวันตก ส่งผลให้เกิดพัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการปฏิรูปสังคมที่สอดคล้องกับแนวคิดเสรี ได้แก่ การระบุเนื้อหาในเหตุการณ์การเลิกทาส และด้านการเลิกไพร่ ซึ่งมีการระบุในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาว่า “การเลิกไพร่ การเลิกทาส ส่งผลให้ไพร่มีอิสระในการตั้งถิ่นฐานการประกอบอาชีพ การศึกษาเล่าเรียน เกิดระบบทหารอาชีพ มีความเป็นธรรมทางรายได้ ทำให้ทุกคนเป็นราษฎรสามัญที่มีอิสระเสรี” ในด้านการศึกษา ทำให้ราษฎรเกิดความเท่าเทียมทางการศึกษามากยิ่งขึ้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะในกลุ่มของราชวงศ์หรือขุนนาง การปฏิรูปกฎหมายและการศาลเพื่อให้เกิดความยุติธรรม นอกจากนี้ยังระบุถึงเสรีภาพในการสื่อสาร ที่ก่อให้เกิดแนวคิดต่าง ๆ เช่น เทียนวรรณ วิพากษ์วิจารณ์บ้านเมือง หรือกุหลาบ ตฤษณานนท์ หนังสือสยาม

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์กับแนวคิดชาตินิยม แต่ประเภท (ต่อ)

แนวคิดชาตินิยม	ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์
	ประเภท 12 เล่ม หรือ หนังสือสยาม ออบเซอร์เวอร์ เป็นต้น ต่อมาในช่วงของรัชกาลที่ 6 แบบเรียนประวัติศาสตร์มุ่งเน้นแสดงให้เห็นถึงการนำสังคมไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นสากลตามที่ระบุในแบบเรียนว่า “การนำประเทศไทยไปสู่สากลคือ การเข้าร่วมในหมู่ชาติต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันเพื่อสร้างความเป็นสากลให้ชาติไทย มีการสร้างเมืองจำลองประชาธิปไตยหรือดุสิตธานี และสะท้อนแนวคิดประชาธิปไตยจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 7
2. ชาตินิยมแนวอนุรักษ (Conservative Nationalism)	แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสถาบันที่มีความเก่าแก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ และรัฐจารีตที่มีการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง จึงเรียกว่า ชาตินิยมเชิงวัฒนธรรม ซึ่งได้รับอิทธิพลของอาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรอยุธยาตอนปลายมาจนถึงยุคปัจจุบัน โดยแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ระบุเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาตินิยมแนวอนุรักษ ดังนี้ การระบุถึงความสำคัญของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกษัตริย์ในราชวงศ์จักรีตามการสืบสันตติวงศ์ ซึ่งพิธีบรมราชาภิเษกมีมาตั้งแต่แนวคิดในการสร้างบ้านแปงเมือง และทรงเป็นธรรมราชาพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นดัง “สมมติเทพอวตารลงมาปราบทุกข์เข็ญของอาณาประชาราษฎร์” บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อการเมืองการปกครองไทยแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ทางการเมืองในสมัยต่าง ๆ ด้วยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ รวมถึงการสร้างสรรคบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจผ่านพระราชพิธีและประเพณีสำคัญต่าง ๆ ในด้านภูมิปัญญาไทย มีการสะท้อนสภาพสังคมส่วนใหญ่ของไทย ที่มีอาชีพเกษตรกร ก่อให้เกิดประเพณีพื้นบ้านที่มีรูปแบบใกล้เคียงกัน คือ การพึ่งพิงธรรมชาติ เช่น ประเพณีทำขวัญขวัญ นอกจากนี้ยังมีการระบุถึงพระราชกรณียกิจขององค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีต่อการอนุรักษศิลปวัฒนธรรม สร้างขวัญกำลังใจให้กับพลนิกร เช่น การตั้งศูนย์ศิลปาชีพเพื่อสนับสนุนให้ราษฎรในแต่ละท้องถิ่นมีรายได้ การดำเนินโครงการในพระราชดำริที่บูรณาการท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์กับแนวคิดชาตินิยม
แต่ประเภท (ต่อ)

แนวคิดชาตินิยม	ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์
3. ชาตินิยมขยายอำนาจ (Expansionist Nationalism)	แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจมีประเด็นสำคัญ คือ 1) การขยายอำนาจ ครอบครองดินแดนอื่น 2) บุคคลในชาติเชื่อฟังของผู้นำโดยไม่มีเงื่อนไข บุคคลในชาติจึงมีแนวคิดพร้อมจะอุทิศเพื่อความอยู่รอด และมีวินัย เพื่อรักษาความเป็นเอกภาพของชาติ โดยจากการวิเคราะห์แบบเรียน ประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจจะมีความสอดคล้องกับพระปรีชาสามารถ ของพระมหากษัตริย์การเมืองการปกครอง และความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือ การรักษาความมั่นคง และความปลอดภัยของราชอาณาจักรในลักษณะของการใช้แสนยานุภาพ ทางทหารกับรัฐที่ต้องการขยายอำนาจเหนืออิปไตของไทย เช่น การทำสงครามขยายอาณาเขตกับรัฐเพื่อนบ้านที่สะท้อนผ่านเหตุการณ์ เจ้าพระยาบดินทรเดชายกทัพไปปราบญวนที่ขยายอำนาจในดินแดน รวมถึงการแบ่งเขตการปกครอง คือ การบริหารราชการแผ่นดินในเขต หัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองประเทศราช นอกจากนี้ยัง พบว่าแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ยังระบุเนื้อหาเกี่ยวกับชาตินิยมขยาย อำนาจในลักษณะของการไม่ใช้อำนาจทางการทหาร เช่น ความสัมพันธ์ กับล้านนาที่ได้คุ้มครองล้านนาให้ปลอดภัยจากพม่า ความสัมพันธ์กับ มอญที่ไทยให้ความคุ้มครองมอญโดยการจัดทัพไปช่วยหัวเมืองมอญ ให้ปลอดภัยจากพม่าและช่วยหลือครัวมอญที่หลบหนีภัยสงคราม การแก้ไขข้อพิพาทภายในราชวงศ์ล้านช้างและเขมรผ่านการเจรจา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้จะไม่มีการใช้กำลังทหาร แต่ก็แสดงถึงการมีอิทธิพล เหนือดินแดนต่าง ๆ ตลอดจนเนื้อหาที่มีการยกย่องพระมหากษัตริย์ให้เป็น ที่เคารพสักการะสูงสุดในฐานะประมุขของของราชอาณาจักร ทรงเป็น จอมทัพและผู้นำในการรบจนได้รับชัยชนะ สะท้อนลักษณะของการเชื่อฟัง คำสั่งของผู้นำ โดยเฉพาะการบริหารบ้านเมือง การสงคราม ด้านเศรษฐกิจ ด้านศิลปวัฒนธรรม

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์กับแนวคิดชาตินิยม
แต่ประเภท (ต่อ)

แนวคิดชาตินิยม	ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์
4. ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม (Anticolonial Nationalism)	แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม เกิดจากการต่อต้านการปกครองหรือรุกรานของเจ้าอาณานิคม เพราะต้องการให้ประเทศชาติเป็นเอกราช โดยใช้วิธีการต่าง ๆ คือ การเคลื่อนไหวทางการเมือง การกำหนดแนวทางพัฒนาบ้านเมือง การสร้างเอกภาพของประเทศ และเกิดการต่อต้านในลักษณะการใช้ความรุนแรง โดยแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ระบุแนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคมในประเด็นต่าง ๆ คือ 1) การต่อต้านการล่าอาณานิคมในลักษณะของการปรับปรุง และปฏิรูปประเทศ เพื่อป้องกันการใช้เป็นข้ออ้างในการเข้ายึดครองของชาติล่าอาณานิคม เช่น การยกเลิกประเพณีธรรมเนียมที่ล้าสมัยในสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 การให้สิทธิเสรีภาพกับราษฎรในประเทศ การปฏิรูปกฎหมายและการศาล เพื่อยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และสิทธิสภาพนอกอาณาเขต การตั้งสภาที่ปรึกษาเพื่อปรึกษาราชทางต่าง ๆ ให้บ้านเมืองเกิดความเจริญ ทรงยกเลิกระบบกินเมืองส่งผลให้การปกครองมีเอกภาพ 2) การเผชิญหน้าทางการทหารกับชาติตะวันตก เพื่อต่อต้านการล่าอาณานิคม เช่น การระบู่ถึงประวัติศาสตร์ในช่วงรัชกาลที่ 5 มีการป้องกันการรุกรานของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ผ่านการสร้างป้อมพระจุลจอมเกล้า มีการซื้ออาวุธเพิ่มเติม มีการทดลองยิงปืนและตรวจป้องกันปรกการให้เรียบร้อย การเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในวิกฤตการณ์ ร.ศ.112 ส่งผลให้ต้องเสียดินแดนอื่นเพื่อแลกจันทบุรีและตราด 3) นโยบายทางการเมือง การต่างประเทศ เช่น การใช้นโยบายทางการทูตและการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจรุนแรงของชาติล่าอาณานิคม นโยบายยอมเสียดินแดนเพื่อรักษาเอกราชของประเทศไว้ ตลอดจนการประพาสยุโรปของรัชกาลที่ 5 และ 4) นโยบายนำประเทศเข้าสู่การเมืองโลก มีการพยายามสร้างการยอมรับถึงความมีอารยะทัดเทียมนานาประเทศ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ไทยได้สมัครเป็นภาคีสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศ เช่น สหภาพไพบรณีย์สากล สภาอนุโลมแดง และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เป็นต้น

5. บทสรุป

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และแนวคิดชาตินิยมทั้ง 4 แนวคิด พบว่า เนื้อหาประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงจะเป็นประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และแสดงความสัมพันธ์กันในแต่ละมิติ เช่น เนื้อหาที่มีการสะท้อนแนวคิดชาตินิยมเสรี แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ และแนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม จะมีความสัมพันธ์กับแนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์ที่ต้องการแสดงถึงพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์หรือบทบาทของชนชั้นนำที่พัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาชาติ มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ให้ชาติมหาอำนาจใช้เป็นข้ออ้างในการเข้ายึดครอง นอกจากนี้ เนื้อหาประวัติศาสตร์ที่ระบุถึงทั้งในมิติการพัฒนาเปลี่ยนทางความคิดของบุคคล การให้เสรีภาพแก่ประชาชน การปฏิรูปประเทศเกี่ยวกับการปกครอง สังคมวัฒนธรรม การศึกษา การสงคราม จะสะท้อนแนวคิดและสภาพสังคมในส่วนกลางเท่านั้น ยังไม่สะท้อนแนวคิดชาตินิยมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศตามแนวคิดรัฐชาติ (Nation-state) ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะของการศึกษา เรื่อง แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภายใต้กรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาติไทยให้แก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตามยังมีจุดที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ลึกซึ้งและเป็นกลางมากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) การนำเสนอแนวคิดชาตินิยมในมิติที่หลากหลาย แบบเรียนควรนำเสนอแนวคิดชาตินิยมอย่างรอบด้าน ไม่ควรจำกัดเฉพาะการส่งเสริมความภาคภูมิใจในชาติ แต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงข้อดีและข้อจำกัดของแนวคิดชาตินิยม เช่น ผลกระทบของชาตินิยมสุดโต่งที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับกลุ่มชาติพันธุ์ หรือการสร้างภาพประวัติศาสตร์ที่เน้นความเป็นไทยโดยไม่คำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย 2) การปรับเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับบริบทของโลกปัจจุบัน แบบเรียนควรเชื่อมโยงแนวคิดชาตินิยมกับประเด็นระดับโลก เช่น บทบาทของรัฐบาลในยุคโลกาภิวัตน์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และการเปรียบเทียบแนวคิดชาตินิยมในประเทศอื่น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าชาตินิยมไม่ใช่แนวคิดที่ตายตัว แต่มีพลวัตและพัฒนาตามบริบททางสังคมและการเมือง 3) การส่งเสริมทักษะคิดวิพากษ์และการตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ให้มากขึ้น รวมถึงควรเปิดโอกาสให้มีการถกเถียงเกี่ยวกับแง่มุมที่ซับซ้อนของประวัติศาสตร์ เช่น การเสียดินแดน การปฏิรูปสยาม และบทบาทของมหาอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4) การเพิ่มมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์และท้องถิ่นในประวัติศาสตร์ไทย แบบเรียนควรสะท้อนความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในประเทศไทยมากขึ้น ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงแค่แนวคิดชาตินิยมแบบรวมศูนย์ (Centralized Nationalism) เน้นความเป็นไทยแบบเดียว แต่ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ เช่น ชาวมลายูในภาคใต้ ชาวจีนในสังคมไทย หรือกลุ่มชนเผ่าในภาคเหนือ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าความเป็นไทยไม่ได้มีเพียงมิติเดียว แต่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย และ 5) การใช้สื่อและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากการเรียนรู้จากแบบเรียนแล้ว ควรมีการใช้แหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น เอกสารประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์ สารคดี

และการไปทัศนศึกษาในสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งที่มาโดยตรง การเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดชาตินิยมอย่างมีเหตุผล และสามารถเชื่อมโยงกับโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- เด่นพงษ์ แสงคำ. (2561). การสร้างแนวคิดชาตินิยมไทยผ่านทางการศึกษา วัฒนธรรม และงานนิพนธ์. *วารสารนานาชาติมหาวิทยาลัยขอนแก่นสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(3), 142–168.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2566). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.1*. อักษรเจริญทัศน์.
- ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2567). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.2*. อักษรเจริญทัศน์.
- ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์, สัญชัย สุวังบุตร, อนันตชัย เลหาพันธุ และชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2555). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ม.3*. อักษรเจริญทัศน์.
- ธีร์จุฑา เมฆิน. (2558). *แนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมที่ปรากฏในนวนิยายของทมยันตี*. CMUDC, <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:123279>.
- ธีระ นุชเปี่ยม และวีรวัลย์ งามสันติกุล. (2556). *หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ม.1*. แม็คเอ็ดดูเคชั่น.
- ธีระ นุชเปี่ยม และธีรพร พรหมมาศ. (2556). *หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ม.2*. แม็คเอ็ดดูเคชั่น.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (2557). *หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ม.3*. แม็คเอ็ดดูเคชั่น.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *ชาตินิยมและหลังชาตินิยม (Nationalism and Post Nationalism)*. สายธาร.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2553). *การปฏิวัติสยาม 2475*. ฟ้าเดียวกัน.
- เปรมโรจน์ บางอ้อ. (2556). *แนวคิดชาตินิยม ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รวีวรรณ รักถิ่นกำเนิด. (2557, 2 ธันวาคม). *สำรวจแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย เมื่อ 'ชาติ' เป็นเครื่องมือทางการเมือง*. TCIJ ทำความจริงให้ปรากฏ, <https://www.tcijthai.com/news/2014/02/scoop/5154>.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. (2565). *คู่มือการสอนอบรมวิชาประวัติศาสตร์ชาติไทย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). วัชรินทร์.
- วงเดือน นาราสาจจ์ และชมพูนุท นาศิริรักษ์. (2567). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ฉบับ อญ.)*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- วงเดือน นาราสาจจ์ และชมพูนุท นาศิริรักษ์. (2567). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ฉบับ อญ.)*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).

- วงเดือน นาราสัจจ์ และชมพูนุท นาศิริรักษ์. (2567). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ฉบับ อญ.)*. พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2545). *ความเปลี่ยนแปลงในการสร้าง “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” โดยหลวงวิจิตรวาทการ*. มติชน.
- สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ. (2557). *ชาตินิยมในแบบเรียนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. มติชน.
- ศิวัช ศรีโกตางกุล. (2563). ประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยมในโรงเรียนไทย. *วารสารการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(2), 153–179.
- อภิญา คำเฉลียว. (2562). *ลัทธิชาตินิยม*. aphinya23, <http://aphinya23.blogspot.com/2016/12/23.html>.
- Heywood, A. (2007). *Political Ideologies: An introduction*. Palgrave Macmillan.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์เรื่อง การบวกการลบเศษส่วน และจำนวนคละโดยใช้เทคนิคร่วมมือ STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กชกร ดวงภักดี¹ และสุพรรณวัฒน์ เทียนยุทธกุล²

Received: January 10, 2025

Revised: February 6, 2025

Accepted: February 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Student Teams Achievement Division (STAD) cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยลงมือปฏิบัติการสอนด้วยตนเอง ดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสอบค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละโดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: เทคนิค STAD cooperative learning / แบบฝึกทักษะ / การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

¹ ผู้รับผิดชอบบทความ: กชกร ดวงภักดี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ E-mail: kotchakorn.du@ksu.ac.th

¹นางสาวกชกร ดวงภักดี นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบัณฑิตกรรมการจัดการเรียนรู้ วิชาเอกคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และบัณฑิตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพรรณวัฒน์ เทียนยุทธกุล สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และบัณฑิตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Developing Mathematics Achievement in the Topic of Addition and Subtraction of Fractions and Mixed Numbers Using the STAD Cooperative Learning Technique Combined with Skill Exercises for Grade 5 Students

Kotchakorn Duangphakdee¹ and Suwannawat Thienyutthakul²

Abstract

This research aimed to 1) study the mathematics achievement addition and subtraction of fractions and mixed numbers among grade 5 students, by organizing learning using the Student Teams Achievement Division (STAD) cooperative learning technique combined with skill exercises, compared with the 75 percent criterion. 2) to compare the mathematics achievement in addition and subtraction of fractions and mixed numbers among grade 5 students before and after by organizing learning using the STAD cooperative learning technique combined with skill exercises.

In this research, the researcher collected data by practicing self-teaching practice. Data collection and analysis were conducted using statistical methods. The sample group consisted of grade 5 students. The research instruments were 1) a mathematics learning plan, 2) academic achievement test. The statistical methods used for analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that 1) the mathematics achievement in addition and subtraction of fractions and mixed numbers among fifth-grade students, using the STAD cooperative learning technique combined with skill exercises, met the 75 percent criterion with statistical significance at the .05 level. 2) the mathematics achievement after learning through the STAD cooperative learning technique and skill exercises was significantly higher than before learning, with statistical significance at the .05 level.

Keywords: STAD cooperative learning technique / Skill exercises / Mathematics skill development

¹ **Corresponding Author:** Kotchakorn Duangphakdee Kalasin University Kalasin Province, E-mail Kotchakorn.du@ksu.ac.th

¹ Kotchakorn Duangphakdee, Students of the Bachelor of Education Program, Department of Learning Management Innovation, Major in Mathematics, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University

² Assistant Professor Suwannawat Thienyutthakul, Department of Mathematics, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University

1. บทนำ

คณิตศาสตร์มีความสำคัญในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงเหตุผล และการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานสำคัญในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ ที่ช่วยพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงควรพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่มุ่งให้เยาวชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเต็มตามศักยภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

เทคนิค STAD (Student Teams Achievement Division) cooperative learning เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นการทำงานกลุ่ม โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีสมาชิกหลากหลายความสามารถเพื่อทำงานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มช่วยกันทำความเข้าใจบทเรียน ผีกฝน และประเมินผล การเรียนรู้โดยผลการเรียนรู้ของกลุ่มขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของสมาชิกแต่ละคน เทคนิคนี้ช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนความรู้ และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้และทักษะของนักเรียนทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม คะแนนรวมของกลุ่มจะถูกประเมินจากความก้าวหน้าของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง และต่อกลุ่มการทำงานร่วมกันในลักษณะนี้ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ความร่วมมือ และการช่วยเหลือกัน ซึ่งทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนานและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (ทิตนา แซมมณี, 2563)

และนอกการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมแล้ว ครูผู้สอนต้องมีแบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดหรือชุดกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและตอบคำถาม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะเพิ่มเติม โดยทั่วไปจะพบแบบฝึกทักษะในส่วนท้ายของบทเรียนในหนังสือเรียนบางวิชา การฝึกทำแบบฝึกทักษะเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาฝึกฝนจนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้น ทั้งนี้ การทำแบบฝึกทักษะอย่างสม่ำเสมอจะพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนในเนื้อหาวิชานั้นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วีณา วิโรตมะวิชญ์, 2559)

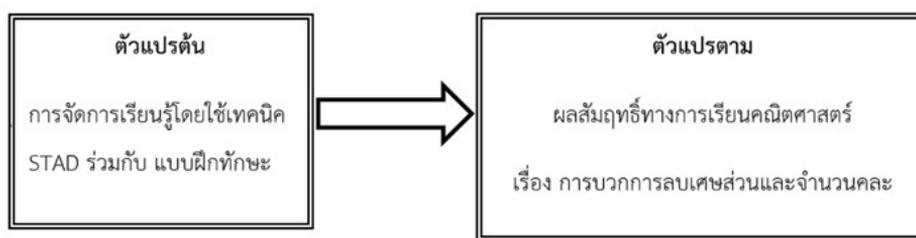
จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละมากขึ้น และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิเวศคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวการลบเศษส่วน และจำนวนคละ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD ร่วมกับ แบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิเวศคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวการลบเศษส่วน และจำนวนคละ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD ร่วมกับ แบบฝึกทักษะ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนชุมชนบ้านคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนชุมชนบ้านคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

4.2 การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

4.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวการลบเศษส่วนและจำนวนคละด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคร่วมมือ STAD ร่วมกับ แบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน เวลา 8 ชั่วโมง นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน จากนั้นนำแผนที่ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามคำแนะนำ ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละแผนมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.23 – 5 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงความเหมาะสมระดับมากที่สุด

4.2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ มีทั้งหมด 1 ชุด ชุดละ 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ≥ 0.50 มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.44 – 0.72 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.24 – 0.56 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยลงมือปฏิบัติการสอนด้วยตนเอง ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.3.1 เตรียมเครื่องมือในการทดลอง ซึ่งประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ในการทดลอง

4.3.2 เตรียมนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.3.3 ทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ 40 นาที

4.3.4 ตรวจให้คะแนน เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบหลังเรียน

4.3.5 จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 แผน ใช้เวลา 8 ชั่วโมง

4.3.6 ทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ 40 นาที

4.3.7 ตรวจให้คะแนน นำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วน และจำนวนคละที่ได้โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคร่วมมือ STAD ร่วมกับ แบบฝึกทักษะของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้สถิติ (One sample t-test)

4.4.2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนและจำนวนคละที่ได้โดยมัธยมศึกษาปีที่ 5 ใช้สถิติ t-test (Dependent Samples)

5. ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละโดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	Mean	S.D.	% of Me	t	Sig.
หลังเรียน	28	20	16.29	1.78	81.43	3.82*	0.00

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.29 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 81.43 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนสอบของผู้เรียน พบว่า คะแนนสอบของผู้เรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	Mean	S.D.	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	28	20	7.43	3.96	27	11.80**	0.00
หลังเรียน	28	20	16.29				

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 7.43 คะแนนและมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 16.29 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 75 มีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 81.43 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ ฝ่ายบุญ และอุไร ชีรัมย์ (2565) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สถิติ (1) ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.48/81.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาภัค ธรรมสุข และคณะ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และจากการทดสอบประสิทธิภาพภาคสนาม มีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 81.10/79.05 เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรวิรัตน์ พลาเกตุ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์โดยใช้ Application Zoom เรื่องอัตราส่วนและร้อยละเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.94/83.64 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

6.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งพบว่า มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 7.43 คะแนนและมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 16.29 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้เป็นวิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการแบ่งผู้เรียนออกเป็นทีมเล็ก ๆ เพื่อร่วมกันศึกษาและทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเรียนรู้ เมื่อรวมเทคนิค STAD กับแบบฝึกทักษะ จะช่วยเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทอฝัน แววกะโทก และผดุง เพชรสุข (2565) ได้ศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD รายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75

ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตยา ยมนา และดุจเดือน ไชยพิชิต (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบเปิดรวมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบเปิดรวมกับเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ย 24.42 คิดเป็นร้อยละ 81.40 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของวทันยา กฤตติกานนท์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาการศึกษาความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบการใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบการใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 6.915$)

7. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

7.1 จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การเทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการสอนที่น่าสนใจอีกวิธีการหนึ่ง ที่ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนเพิ่มสูงขึ้น และเป็นการทำงานร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

7.2 ในขนาดที่นักเรียนทำแบบฝึกทักษะร่วมกันในกลุ่ม อาจจะทำให้เกิดความเครียดกับกลุ่มอื่น ครูผู้สอนจึงต้องคอยเตือนผู้เรียน

7.3 ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะและนำไปใช้ในเนื้อหาอื่นๆ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือในระดับชั้นอื่นๆด้วย

7.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ในวิธีการสอนด้วยรูปแบบเทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะกับการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ นำผลมาเปรียบเทียบกัน เพื่อเป็นแนวทางในการคิดค้นวิธีการสอนรูปแบบใหม่ให้กับการศึกษาอีกทางหนึ่ง

8. สรุปผลการวิจัย

8.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกการลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยใช้เทคนิค STAD cooperative learning ร่วมกับแบบฝึกทักษะหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

9. เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา ยมนา และดุจเดือน ไชยพิชิต. (2565). การพัฒนาความสามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบเปิดร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคSTAD.
วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 7(2), 1295-1304.
- กัญญาภัค ธรรมสุข. (2563). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน
สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี.
- กัญญาภัค ธรรมสุข, ปวีศา จรดล, & ภูวดล บัวบางพลู. (2565). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์
เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารการศึกษา
คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์*, 18(2), 45-60.
- ทอฝัน แววกระโทก และผดุง เพชรสุข. (2565). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการจัด
การเรียนรู้ แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD รายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.
วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 4(2), 27-42.
- ทิตินา แชมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แชมมณี. (2563). *ศิลปะการสอน: รูปแบบและกลวิธีที่มีประสิทธิภาพ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ ฝ่ายบุญ และอุไร ชีรัมย์. (2565). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สถิติ (1) ตามทฤษฎี
คอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 42(6),
50-61.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7 ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยา.
- วทันยา กฤตติกานนท์, สุวรรณ จุ้ยทอง และกันต์ฤทัย คลังพหล. (2562). การศึกษาความสามารถในการสื่อสาร
ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบการใช้สมองเป็นฐาน
ร่วมกับเทคนิค STAD. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*,
7(1), 96-108.
- วีณา วโรตมะวิชญ์. (2559). *การสอนคณิตศาสตร์แนวใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สุรรัตน์ พลาเกตุ. (2566). การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์โดยใช้
Application Zoom เรื่องอัตราส่วนและร้อยละเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 1(4), 1/15-15/15.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2558). *การวัดผลและประเมินผลการศึกษาแนวใหม่*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้าง นวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยด้วยกระบวนการคิด เชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกการอน

สำหรับ ลักษณะสุด

Received: January 5, 2025
Revised: March 7, 2025
Accepted: March 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย และ 2) เปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกการอนในโครงการ TESOL Hackathon Thailand

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ประกอบด้วยครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวมจำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) แบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยหลังเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่ในระดับมากและสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะครู / นวัตกรรมการเรียนรู้ / ภาษาอังกฤษ / แฮกการอน / การคิดเชิงออกแบบ

ผู้รับผิดชอบบทความ: สำหรับ ลักษณะสุด บ้านเลขที่ 99/3 หมู่ 4 ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20000

E-mail: laksanasutsaharat@gmail.com

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) หัวหน้าฝ่ายวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โรงเรียนอ่างศิลาพิทยาคม (จังหวัดชลบุรี)

The Development of Thai Secondary School English Teachers' Knowledge Competency for Creating Learning Innovation through Design Thinking Process and Hackathon

Saharat Laksanasut

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the knowledge competency level of Thai secondary school English teachers in Thailand in creating learning innovations, and 2) compare the knowledge competency levels before and after participating in a workshop using the Design Thinking Process and Hackathon in the TESOL Hackathon Thailand Project.

This quasi-experimental research employed a one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 60 Thai secondary school English teachers selected through multi-stage random sampling from all regions of Thailand. Research instruments included 1) a workshop training program, and 2) a knowledge competency assessment for creating learning innovations. The researcher conducted the experiment and collected data personally. Statistical methods used for data analysis included mean, standard deviation, and t-tests.

The findings revealed that 1) the initial knowledge competency level of teachers in creating learning innovations was moderate, and 2) the post-training knowledge competency level was high and significantly improved compared to the pre-training level at the .01 statistical significance level.

Keywords: Teacher Knowledge Competency / Learning Innovation / English Language / Hackathon / Design Thinking

Corresponding Author: Saharat Laksanasut, No. 99/3, Village No. 4, Angsila Subdistrict, Mueang Chonburi District, Chonburi Province, Postal Code 20000. E-mail: laksanasutsaharat@gmail.com

Master of Education (Curriculum and Instruction), Head of Research for Educational Development Subdivision, Academic Department, Angsilapittayakom School (Chonburi)

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพของบุคคลในโลกแห่งยุค “VUCA World” ซึ่งเป็นสถานการณ์ของโลกที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับโลกในอนาคต (Benchea et al., 2024) การมีความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ จึงนับสิ่งที่ย้ำเป็นอย่างมากรับการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคปัจจุบัน ทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ให้กับประชากรภายในประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับนานาชาติ มาอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567; Laksanasut, 2025) ซึ่งการมีความรู้ ทักษะ ตลอดจนสมรรถนะด้านภาษาอังกฤษจะช่วยช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึง แหล่งความรู้ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการประกอบอาชีพในอนาคต (Mitiku et al., 2024) อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ให้กับเด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนภายในประเทศมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการประเมินและสถิติทางการศึกษายังคงชี้ให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนไทยยังมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับ ที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย (UNESCO Institute for Statistics, 2024) เพื่อรับมือกับความท้าทายในการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของเด็กและ เยาวชนไทยข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม ปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ หลักสูตรฐานสมรรถนะนี้ได้เน้นให้ครูออกแบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยง ทักษะของผู้เรียนกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมให้ครูพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรม การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวง ศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

การบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยครูผู้สอน ซึ่งถือเป็น กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา โดยเฉพาะครูสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาที่ต้องปรับตัว และพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ให้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน (จักรกฤษณ์ จันทะคุณ และสุพริทธิ์ ธนภัทร โชติวัต, 2567) การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning Innovation Knowledge Competency) นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพของครูในการออกแบบและ สร้างสรรค์นวัตกรรมหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน (ภูริวัฒน์ เขนย และคณะ, 2567; Purwasih et al., 2024) แต่จากรายงานการศึกษากระบวนการและผลการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2567) พบว่า ครูสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังขาดสมรรถนะด้านความรู้ในการออกแบบนวัตกรรม การเรียนรู้ และยังต้องพึ่งพาวิธีการสอนแบบเดิม อาทิ การบรรยายหรือการทำแบบฝึกหัดในหนังสือ

ซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้ นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจ และความมั่นใจในกระบวนการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลทำให้ครูไม่สามารถออกแบบและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในปัจจุบันจำนวนมากยังคงให้ความสำคัญกับการบรรยายและการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นสำคัญ ซึ่งทำให้การฝึกอบรมในลักษณะดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจจากครู อีกทั้งการฝึกอบรมในรูปแบบดังกล่าวยังทำให้ครูขาดหรือไม่ได้รับโอกาสและพื้นที่ในการฝึกปฏิบัติจริงที่เพียงพอ จึงส่งผลให้ครูยังคงขาดสมรรถนะด้านความรู้ในการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ (อารัญ เบ็ญอำมหาด บรรจง เจริญสุข และสิริวิวัฒน์ ทองก้านเหลียง, 2567)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process) ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะการสร้างนวัตกรรมของบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วย (Blundell, 2024; Zaky & Al Mulhim, 2024) โดยกระบวนการนี้จะให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจปัญหา การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน และการสร้างสรรค์แนวทางการสอนใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนแต่ละคน สอดคล้องกับ Russell & Gonzi (2024) ที่กล่าวว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถช่วยเพิ่มทักษะการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ของครูและนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญผ่านการคิดวิเคราะห์และการออกแบบวิธีการหรือเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมแฮกกาธอน (Hackathon) ซึ่งเน้นการแก้ปัญหาอย่างเข้มข้นในระยะเวลาสั้น ๆ นับเป็นอีกหนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครู อันจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Oyetade et al. (2024) ที่สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมแฮกกาธอนช่วยเพิ่มความมั่นใจและทักษะการทำงานร่วมกันของครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Adinda et al. (2024) ที่พบว่ากิจกรรมแฮกกาธอนช่วยพัฒนาให้ครูสอนภาษาอังกฤษมีสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เพราะเป็นการส่งเสริมให้ครูเกิดเข้าใจในแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้จริง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย ภายใต้หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนภายใต้โครงการ TESOL Hackathon Thailand ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการระดมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน โดยโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสมาคมศิษย์เก่าโครงการแลกเปลี่ยนไทย-สหรัฐฯ (Thailand-United States Alumni Association: TUSAA) ภายใต้การกำกับดูแลของสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย (U.S. Embassy and Consulate in Thailand) โดยผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษและครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อตอบสนองต่อตอนนโยบายการขับเคลื่อน

การส่งเสริมสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนยกระดับศักยภาพของผู้เรียนตามเป้าประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

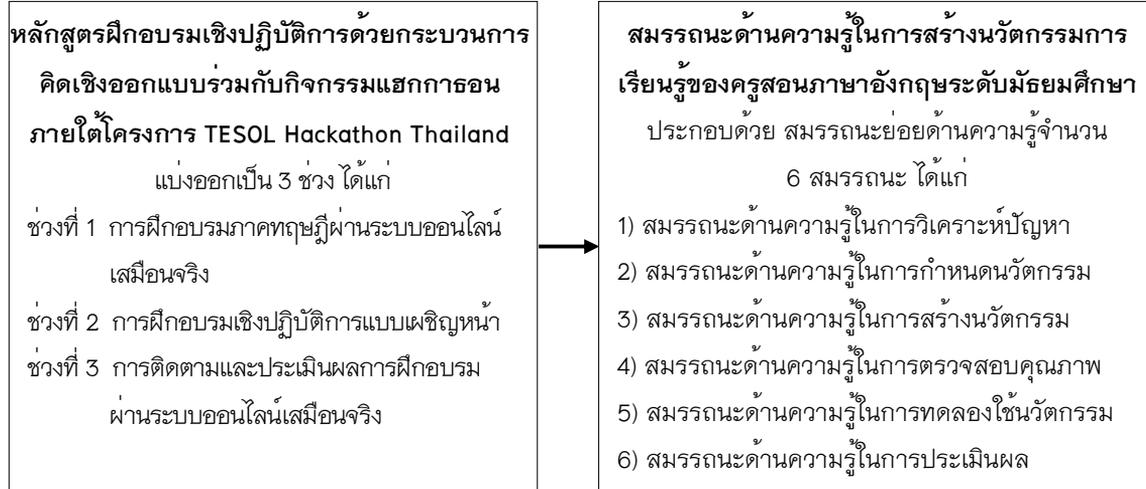
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process) และการจัดกิจกรรมแฮกกาธอน (Hackathon) ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่สำหรับการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่เพื่อแก้ปัญหาที่มีความท้าทายและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (Adinda et al., 2024; Blundell, 2024; Zaky & Al Mulhim, 2024; Oyetade et al., 2024) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนภายใต้โครงการ TESOL Hackathon Thailand แบ่งออกเป็น 3 ช่วง (40 ชั่วโมง) ได้แก่ ช่วงที่ 1 การฝึกอบรมภาคทฤษฎีผ่านระบบออนไลน์เสมือนจริง (15 ชั่วโมง) ช่วงที่ 2 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเผชิญหน้า (20 ชั่วโมง) และช่วงที่ 3 การติดตามและประเมินผลการฝึกอบรมผ่านระบบออนไลน์เสมือนจริง (5 ชั่วโมง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะย่อยด้านความรู้จำนวน 6 สมรรถนะ (จตุพร พรภัทร, 2563; ภูริวัฒน์ เชนย และคณะ, 2567; อธิราภรณ์ พลาลัยเล็ก, 2564; Purwasih et al., 2024) ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านความรู้ในการวิเคราะห์ปัญหา 2) สมรรถนะด้านความรู้ในการกำหนดนวัตกรรม 3) สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรม 4) สมรรถนะด้านความรู้ในการตรวจสอบคุณภาพ 5) สมรรถนะด้านความรู้ในการทดลองใช้นวัตกรรม 6) สมรรถนะด้านความรู้ในการประเมินผล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-group pretest-posttest design) วิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูสัญชาติไทยที่ปฏิบัติหน้าที่สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จากทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทยซึ่งแบ่งตามข้อมูลด้านภูมิศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (กรมอุตุนิยมวิทยา, ม.ป.ป.) จำนวน 40,000 คนโดยประมาณ (Franz & Teo, 2018; Todd & Darasawang, 2020)

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูสัญชาติไทยที่ปฏิบัติหน้าที่สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 60 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเริ่มต้นจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ภูมิภาคของประเทศไทยเป็นตัวแบ่งชั้นภูมิจำนวน 6 ชั้นภูมิ ประกอบด้วย 1) ภาคเหนือ 2) ภาคกลาง 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) ภาคตะวันออก 5) ภาคตะวันตก และ 6) ภาคใต้ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มจังหวัดจำนวน 5 จังหวัดจากแต่ละภูมิภาคเพื่อให้ได้ตัวอย่างสำหรับแต่ละภูมิภาคเท่า ๆ กัน แบ่งออกเป็น 1) ภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดลำปาง 2) ภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม และกรุงเทพมหานคร 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดเลย จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดบุรีรัมย์ 4) ภาคตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี 5) ภาคตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ 6) ภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งเพื่อสุ่มเลือกโรงเรียนจำนวน 1 แห่งจากแต่ละจังหวัดและสุ่มเลือกครูจำนวน 2 ท่านจากแต่ละโรงเรียนเพื่อเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้

4.2 เครื่องมือการวิจัย

4.2.1 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนภายใต้โครงการ TESOL Hackathon Thailand ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสมาคมศิษย์เก่าโครงการแลกเปลี่ยนไทย-สหรัฐฯ (Thailand-United States Alumni Association: TUSAA) ภายใต้การกำกับดูแลของสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย (U.S. Embassy and Consulate in Thailand) หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนนี้มีระยะเวลาในการฝึกอบรมติดต่อกันจำนวน 2 เดือน (40 ชั่วโมง) โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 การฝึกอบรมภาคทฤษฎีผ่านระบบออนไลน์เสมือนจริง (Virtual Meeting) ด้วยโปรแกรม Microsoft Teams ระยะเวลารวม 15 ชั่วโมง ช่วงที่ 2 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Training) ระยะเวลารวม 20 ชั่วโมง และ ช่วงที่ 3 การติดตามและประเมินผลการฝึกอบรมผ่านระบบออนไลน์เสมือนจริง (Virtual Meeting) ด้วยโปรแกรม Microsoft Teams ระยะเวลา รวม 5 ชั่วโมง

เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมนี้ประกอบด้วย 5 บทเรียน โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายและจัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยตนเอง รายละเอียดดังนี้ บทเรียนที่ 1: ทำความรู้จักกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (ผ่านระบบออนไลน์) ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ นิยาม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ องค์ประกอบของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ความสำคัญและประโยชน์ของการประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ตัวอย่างแนวทางการประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบแบบในการปฏิบัติงานต่าง ๆ บทเรียนที่ 2: การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ (ผ่านระบบออนไลน์) ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ แนวคิดของการนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาใช้ในบริบทการศึกษา กรณีศึกษาของการประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในบริบทการศึกษา ทั้งตั้งแต่ระดับการออกแบบนโยบายในการบริหารการศึกษา การแก้ปัญหาในสถานศึกษา และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในชั้นเรียน บทเรียนที่ 3: ขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (แบบเผชิญหน้า) ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่สำหรับการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่เพื่อแก้ปัญหาที่มีความท้าทายและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมจะมีโอกาสได้ระดมความคิดและได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยในบทเรียนนี้ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบจำนวน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนทำความเข้าใจกับปัญหา (Empathize)

2) ขั้นตอนการกำหนดปัญหา (Define) 3) ขั้นตอนการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา (Ideate) 4) ขั้นตอนการสร้างต้นแบบ (Prototype) และ 5) ขั้นตอนการทดสอบ (Test) ซึ่งบทเรียนที่ 3 นี้จะเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในรูปแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Training) โดยจะเป็นการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบแฮกกาธอน (Hackathon) ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการฝึกอบรมเพื่อสร้างนวัตกรรมแบบเร่งด่วน โดยเมื่อสิ้นสุดบทเรียนที่ 3 ผู้เข้าร่วมโครงการจะได้แนวคิดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาและนำไปใช้จริงในชั้นเรียนของตนเองต่อไป และบทเรียนที่ 4: การติดตามการขยายผล และการเผยแพร่ผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (ผ่านระบบออนไลน์) ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอน แนวทางการเผยแพร่ผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และแนวทางการเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) อีกทั้งยังเป็นพื้นที่หรือเวทีให้กับครูผู้เข้าร่วมโครงการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาด้วย

ผู้วิจัยใช้แบบประเมินคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมและผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ รวมจำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร ความถูกต้องของเนื้อหาหลักสูตรในบทเรียนต่าง ๆ และความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับกระบวนการฝึกอบรม นำผลการประเมินที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.82 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ช่วงคะแนนเฉลี่ยของความเหมาะสม (Phomjui, 2020) คือ ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึงน้อยที่สุด 1.50-2.49 หมายถึงน้อย 2.50-3.49 หมายถึงปานกลาง 3.50-4.49 หมายถึงมาก และ 4.50-5.00 หมายถึงมากที่สุด ดังนั้นหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและสามารถนำไปจัดการฝึกอบรมได้

4.2.2 แบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครู

สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย โดยปรับจากเครื่องมือวัดครูนักคิดออกแบบของจตุพร พรภักดิ์ (2563) และแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของธีราภรณ์ พลายน้อย (2564) โดยเป็นแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ แบ่งออกเป็น การทดสอบสมรรถนะย่อยด้านความรู้จำนวน 6 สมรรถนะที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson (Phomjui, 2020) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบย่อยของสมรรถนะด้านความรู้ ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้	จำนวน (ข้อ)	คะแนน
1) สมรรถนะด้านความรู้ในการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน	10	10
2) สมรรถนะด้านความรู้ในการกำหนดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	10	10
3) สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	10	10
4) สมรรถนะด้านความรู้ในการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้	10	10
5) สมรรถนะด้านความรู้ในการทดลองใช้นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้	10	10
6) สมรรถนะด้านความรู้ในการประเมินผล การใช้นวัตกรรม การจัดการ เรียนรู้	10	10
รวม	60	60

ผู้วิจัยนำแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน พิจารณาและประเมินตามเกณฑ์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (Phomjui, 2020) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูสอนภาษาอังกฤษที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 38 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ หลังจากนั้นผู้วิจัยใช้สูตร KR-20 ของ kuder-Richardson (Phomjui, 2020) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ทั้งฉบับ ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 60 ข้อ โดยมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.26-0.62 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.35-0.75 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.84

5. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอน (TESOL Hackathon Thailand) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (n=60)

สมรรถนะย่อยด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรม (ด้านละ 10 คะแนน)	Mean	S.D.	ระดับ
1) สมรรถนะด้านความรู้ในการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.42	2.42	ปานกลาง
2) สมรรถนะด้านความรู้ในการกำหนดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	4.29	3.02	ปานกลาง
3) สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	3.32	1.65	น้อย
4) สมรรถนะด้านความรู้ในการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรม	6.53	1.27	ปานกลาง
5) สมรรถนะด้านความรู้ในการทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้	3.26	1.62	น้อย
6) สมรรถนะด้านความรู้ในการประเมินผลการใช้นวัตกรรม	4.72	2.71	ปานกลาง
ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านความรู้ (60 คะแนน)	27.54	12.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (Mean=27.54, S.D.=12.69) หากพิจารณาเป็นรายสมรรถนะย่อยด้านความรู้จะพบว่า สมรรถนะย่อยด้านความรู้ที่ 4 สมรรถนะด้านความรู้ในการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง (Mean=6.53, S.D.= 1.27) รองลงมาคือ สมรรถนะย่อยด้านความรู้ที่ 1 สมรรถนะด้านความรู้ในการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง (Mean=5.42, S.D.= 2.42) สมรรถนะย่อยด้านความรู้ที่ 6 สมรรถนะด้านความรู้ในการประเมินผลการใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (Mean=4.72, S.D.= 2.71) สมรรถนะย่อยด้านความรู้ที่ 2 สมรรถนะด้านความรู้ในการกำหนดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (Mean=4.29, S.D.= 3.02) และสมรรถนะย่อยด้านความรู้ที่ 3 สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย (Mean=3.32, S.D.= 1.65) ตามลำดับ โดยสมรรถนะย่อยด้านความรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สมรรถนะย่อยด้าน

ความรู้ที่ 5 สมรรถนะด้านความรู้ในการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย (Mean=3.26, S.D.= 1.62)

ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอน (TESOL Hackathon Thailand) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อังกฤษระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (n=60)

คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้อังกฤษ	Mean	S.D.	t	Sig.
ก่อนการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	27.54	12.69	7.71	0.00*
หลังการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	41.67	6.38		

* p< .01

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยหลังเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนในภาพรวม (Mean=41.67, S.D.= 6.38) อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยก่อนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอน (Mean=27.54, S.D.= 12.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงผลการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยภายหลังจากเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนในโครงการ TESOL Hackathon Thailand โดยสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อังกฤษระดับมัธยมศึกษา ก่อนเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 27.54, S.D. = 12.69) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีระดับสมรรถนะด้านความรู้ที่อยู่ในระดับเบื้องต้นในการวิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียนและตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัศึกษายังมีข้อจำกัดในสมรรถนะด้านความรู้สำหรับการสร้างและทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริง อันเป็นผลมาจากการที่ครูขาดความมั่นใจหรือทักษะที่จำเป็นในกระบวนการ

พัฒนานวัตกรรมการดังกล่าว (Oyetade et al., 2024) โดยหลังจากเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแสกกาธอน สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาที่มีการพัฒนาที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน โดยคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะด้านความรู้โดยรวมเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Mean = 41.67, S.D. = 6.38) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ของครูที่เน้นการประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแสกกาธอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการคิดเชิงออกแบบช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถทำความเข้าใจปัญหาในบริบทของตนเองและสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้การฝึกอบรมด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแสกกาธอนยังเปิดโอกาสให้ครูได้ลงมือพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปทดลองใช้จริงในชั้นเรียนของตนเองภายหลังการเข้ารับการฝึกอบรมด้วย (Laksanasut, 2024; Russell & Gonzi, 2024) อาจกล่าวได้ว่า การฝึกอบรมครูด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแสกกาธอนเป็นส่วนช่วยสำคัญที่ทำให้ครูเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และสามารถประยุกต์ใช้จริงในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด พื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development: ZPD) ของ Vygotsky (1978) ที่กล่าวว่า การพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผู้เรียนหรือผู้รับการพัฒนารับได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ซึ่งการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแสกกาธอนนี้เปิดโอกาสให้ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำงานร่วมกันในกลุ่มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง จึงอาจกล่าวได้ว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Roololamini & Salojegheh (2024) ที่พบว่า การใช้กิจกรรมในรูปแบบแสกกาธอนควบคู่กับกระบวนการคิดเชิงออกแบบในการฝึกอบรมครูสามารถช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะในบริบทจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Adinda et al. (2024) ที่พบว่ากิจกรรมแสกกาธอนสามารถช่วยพัฒนาให้ครูสอนภาษาอังกฤษมีสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เพราะเป็นการส่งเสริมให้ครูเกิดเข้าใจในแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้จริง

7. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรพิจารณาประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process) ควบคู่กับการจัดกิจกรรมในรูปแบบแฮกกาธอน (Hackathon) เพื่อออกแบบหลักสูตรพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านต่าง ๆ

7.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบและการจัดกิจกรรมในรูปแบบแฮกกาธอนไปใช้ขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาในมิติต่าง ๆ ได้ เช่น การออกแบบนวัตกรรมแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนของครูและบุคลากร เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยแห่งความสำเร็จที่ส่งผลให้การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมสมรรถนะครูที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.2.2 ควรมีการศึกษาผลการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้น และสังกัดอื่น ๆ อาทิ ครูระดับชั้นประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการประยุกต์แนวทางการฝึกอบรมดังกล่าวในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะหรือบริบทที่แตกต่างกัน

8. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้และผลการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ภายหลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกิจกรรมแฮกกาธอนดังกล่าว สมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

กรมอุดมศึกษา (ม.ป.ป.). *สภาพภูมิศาสตร์และการแบ่งภาคของประเทศไทย*.

<https://tmd.go.th/info/สภาพภูมิอากาศ>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *คู่มือการดำเนินงานตามแนวทางการนำสมรรถนะหลัก 5 ประการสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในชั้นเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้น ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. <https://www.obec.go.th/about/นโยบาย-จุดเน้น-สพฐ-ปีงบประมาณ>

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *รายงานการศึกษากระบวนการและผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ*.

<https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/2076>.

จตุพร พรภัทร. (2563). *เครื่องมือการคิดออกแบบเพื่อส่งเสริมครูนักคิดออกแบบ: การวิจัยการคิดออกแบบ*. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2020.1057>

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ และสุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต. (2567). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแบบผสมผสาน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ่อแก้ววิทยา จังหวัดกำแพงเพชร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(10), 654–672.

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/273282/182314>

ธีรภรณ์ พลายเล็ก. (2564). การศึกษาสมรรถนะด้านความรู้ในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ทางการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาอังกฤษตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน.

Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(11), 197–209. [https://so02.tci-](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250688)

[thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250688](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250688)

ภูริวัฒน์ เชนย, สุบัน พรเวียง และมนต์นัส มโนการณ. (2567). แนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องระดับมัธยมศึกษา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่*, 10(1), 111–122.

<https://ojs.mcupr.ac.th/index.php/jgrp/article/view/220>

อารัญ เบ็ญอำมหาด บรรจง เจริญสุข และสิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง. (2567). การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านพารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)*, 6(1), 140–154.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/268516>

- Adinda, D., Gettliffe, N., & Mohib, N. (2024). Educational hackathon: preparing students for collaborative knowledge competency. *Educational Studies*, 1–9.
<https://doi.org/10.1080/03055698.2024.2369868>
- Benchea, L., Candidatu C., Ilie A. G., & Dumitriu D. (2024). Career Management in a VUCA World – An Ongoing Debate between Threats and Opportunities under the Technological Imperative. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence, Sciendo*, 18(1), 2968–2979.
<https://doi.org/10.2478/picbe-2024-0245>
- Blundell, C. N. (2024). Using design thinking to embrace the complexities of teacher learning–practice with digital technologies. *Professional Development in Education*, 1–9.
<https://doi.org/10.1080/19415257.2024.2422063>
- Franz, J., & Teo, A. (2018). ‘A2 is Normal’ – Thai Secondary School English Teachers’ Encounters with the CEFR. *RELC Journal*, 49(3), 322–338. <https://doi.org/10.1177/0033688217738816>
- Laksanasut, S. (2024). The Pedagogical Impact of ChatGPT on High–school Student’s Creative Writing Skills: An Exploration of Generative AI Assisted Writing Tools. *Journal of National Educational Testing and Assessment*, 5(1), 17–34. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JOURNALNIETS/article/view/267771>
- Laksanasut, S. (2025). Enhancing English Language Skills of EFL Students in Thailand’s EEC Context through Project–Based Learning. *SEAQIL Journal of Language Education*, 3(2), 186–197.
<https://www.journal.qiteplanguage.org/index.php/sjle/article/view/64>
- Mitiku, B., Simegn, B., & Nurie, Y. (2024). Effects of Design Thinking–based Instruction on students’ Writing Performance and Creative Thinking Skills. *Zhongguo Kuangye Daxue Xuebao*, 29(3), 180–187. <https://zkdx.ch/journal/zkdx/article/view/79>
- Oyetade, K., Zuva, T., & Harmse, A. (2024). Evaluation of the impact of hackathons in education. *Cogent Education*, 11(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2392420>
- Phomjui, S. (2020). *Techniques for Project Assessment* (7th ed.). Dan Suttha Phim.
- Purwasih, D., Wilujeng, I., Wiyarsi, A., & Zakwandi, R. (2024). Framework Design Thinking as a Teacher Competences. *KnE Social Sciences*, 9(19), 514–523. <https://doi.org/10.18502/kss.v9i19.16542>
- Rooholamini, A., & Salajegheh, M. (2024). Health profession education hackathons: a scoping review of current trends and best practices. *BMC medical education*, 24(1), 554.
<https://doi.org/10.1186/s12909-024-05519-7>
- Russell, C., & Gonzi, A. (2024). Makers by Design: Helping Teachers Integrate Design Thinking Into Instruction Through a Sustained Professional Learning Fellowship. *Journal of Advanced Technological Education (J ATE)*, 3(1), <https://doi.org/10.5281/zenodo.10994151>

- Todd, R. W., & Darasawang, P. (2020). English Language Teacher Education in Thailand: A Mix of Global and Local. In A. B. M. Tsui (Ed.), *English Language Teaching and Teacher Education in East Asia: Global Challenges and Local Responses*. Cambridge University Press.
- UNESCO Institute for Statistics. (2024). *World Education Statistics 2024*. <https://tcg.uis.unesco.org/wp-content/uploads/sites/4/2024/09/World-Education-Statistics-2024.pdf>.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Harvard university press.
- Zaky, Y. A. M., & Al Mulhim, E. N. (2024). Teacher Education: Design Thinking Approach in Makerspaces to Produce Quality Educational Video Games with a Visual Identity and Improve Design Thinking Skills. *Education Sciences*, 14(7), 718. <https://doi.org/10.3390/educsci14070718>

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย IV ต 2

หทัยทิพย์ ดิฉูด¹, สำราญ มีแจ้ง² และสทิสพร เชาวน์ชัย²

Received: December 7, 2024

Revised: March 4, 2025

Accepted: March 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา 2) ศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 306 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน ครูผู้สอน จำนวน 278 คน ซึ่งได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครวงซ์และมอร์แกน และวิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 รวมทั้งหมด 54 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความอบอุ่นและด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับความสัมพันธ์กันระดับสูง ($r = 0.900^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับความสัมพันธ์ปานกลางถึงสูง

คำสำคัญ: บรรยากาศองค์การ / องค์การแห่งการเรียนรู้ / สถานศึกษา / ประถมศึกษา

¹ผู้รับผิดชอบบทความ: หทัยทิพย์ ดิฉูด สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ E-mail: hathaitipd66@nu.ac.th

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

The Relationship Between Organizational Atmosphere and Learning Organization of Educational Institutions Under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2

Hathaitip Dee-ut¹, Samran Mejang² and Sathiraporn Chaowachai³

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the organizational atmosphere of Educational institutions, 2) study the learning organization of educational institutions, and 3) study the relationship between organizational atmosphere and learning organization of educational institutions under Sukhothai primary educational service area office 2. The sample group was 306 school administrators and teachers in the academic year 2024 under Sukhothai primary educational service area office 2. The sample group was 306 samples, consisting of 28 school administrators and 278 teachers. The samples were determined according to the Krejcie and Morgan tables and the samples were obtained by using the unified campus stratified random sampling. Research instruments is a questionnaire about organizational atmosphere and learning organization of educational institutions under Sukhothai primary educational service area office 2. There are a total of 54 items, which are designed on a Boonchom Srisa-ard scale with approximately 5 levels. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation analysis. The research results were as follows: 1) Organizational atmosphere of Educational institutions under Sukhothai primary educational service area office 2 as a whole was at a high level. Considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the warmth and support, followed by the internal communication within the organization and the participation in decision-making had the lowest. 2) Learning organization of educational institutions under Sukhothai primary educational service area office 2 as a whole was at a high level. Considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was being a learning person, followed by the technology to support learning and the collaborative learning as a team had the lowest. 3) The relationship between organizational atmosphere and learning organization of educational institutions under Sukhothai primary educational service area office 2 overall had a positive relationship at high level of correlation ($r = .900^{***}$) with statistical significance at the .01 level. And each aspect had a positive relationship at a moderate to high level of correlation.

Keywords: Organizational atmosphere / Learning organization / Educational institutions / Primary education

¹ **Corresponding Author:** Hathaitip Dee-ut, Faculty of Education, Naresuan University, E-mail: hathaitipd66@nu.ac.th

¹ Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Naresuan University

² Associate Professor Dr. Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Naresuan University

³ Assistant Professor Dr. Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Naresuan University

1. บทนำ

ในปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลส่งผลให้สังคมโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม 4.0 การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในประเทศ การติดกัณฑ์ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสดิจิทัล รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่คุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกุระดับการบริหารจัดการศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องมีการปฏิรูปการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม และยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข โดยมีเป้าหมายตามกรอบยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้มีการพัฒนาคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

บรรยากาศขององค์การที่ดีของสถานศึกษาจะทำให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุไปสู่จุดหมายที่สำคัญได้ ทำให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่น่าพึงพอใจและมีความหมายต่อผู้บริหาร คณาครู นักเรียน และใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาอย่างมีคุณค่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทำหน้าที่ในการพัฒนาประชากรของประเทศในระดับพื้นฐาน จึงต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจึงต้องใส่ใจและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาทั้งสภาพแวดล้อมและบรรยากาศขององค์กร ฉะนั้นบรรยากาศขององค์กรจะสามารถส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน เกิดความอยากที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองในงานที่ทำอยู่ตลอดเวลากลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (มงคลชัย วิริยะพินิจ, 2554)

องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่ใช้ทัศนะการมององค์กรแบบองค์รวม คือ องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวคิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้บุคลากรได้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับแนวโน้มของโลกในอนาคตที่ให้ความสำคัญกับการใช้ความรู้ และข้อมูลข่าวสาร เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเอง และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกระดับในองค์กร โดยบุคลากรนำสิ่งที่องค์กรสนับสนุนด้านการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการทำงาน เชื่อมโยงรูปแบบการทำงานเป็นทีม สร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจ เตรียมยอมรับการเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมร่วมมือกันทำงาน และมีการใช้อำนาจในการตัดสินใจ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศของการคิดริเริ่มและสร้างนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้องค์กรเข้มแข็งและพร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขันอย่างเต็มที่ (ยุรพร ศุภธรัตน์, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะสำคัญเพื่อการแข่งขันในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง จากการวิเคราะห์ปัญหาสำคัญหลายประการ เช่น อัตราการโอนย้ายข้าราชการครูที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2566-2567 ส่งผลต่อความมั่นคงในการบริหารทรัพยากรบุคคลและการวางแผนอัตรากำลัง ทำให้สัดส่วนครูต่อนักเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน แม้จะมีโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่ผลลัพธ์ยังไม่บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม มีความขัดแย้งระหว่างบุคลากร ระบบบริหารจัดการไม่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน ขาดการสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ รวมถึงนโยบายและการปฏิบัติจริงยังไม่สอดคล้องกัน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูที่ต้องแบกรับภาระงานเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาบรรยากาศขององค์การที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อรักษาบุคลากรคุณภาพ เสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การ และพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความที่สนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรให้มีบรรยากาศขององค์การที่ดี และปฏิบัติงานในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าบรรยากาศขององค์การแบบใดมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาหรือไม่ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบรรยากาศขององค์การให้เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน อันจะนำมาซึ่งการเพิ่มบรรยากาศขององค์การที่ดีในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการรับรู้บรรยากาศขององค์การกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร โดยหน่วยงานสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการสรรหาคัดเลือกเพื่อบรรจุบุคลากรที่มีทัศนคติและพฤติกรรมสอดคล้องกับบรรยากาศขององค์การที่เป็นอยู่เข้ามาเป็นสมาชิกในหน่วยงาน อันจะส่งผลให้หน่วยงานมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

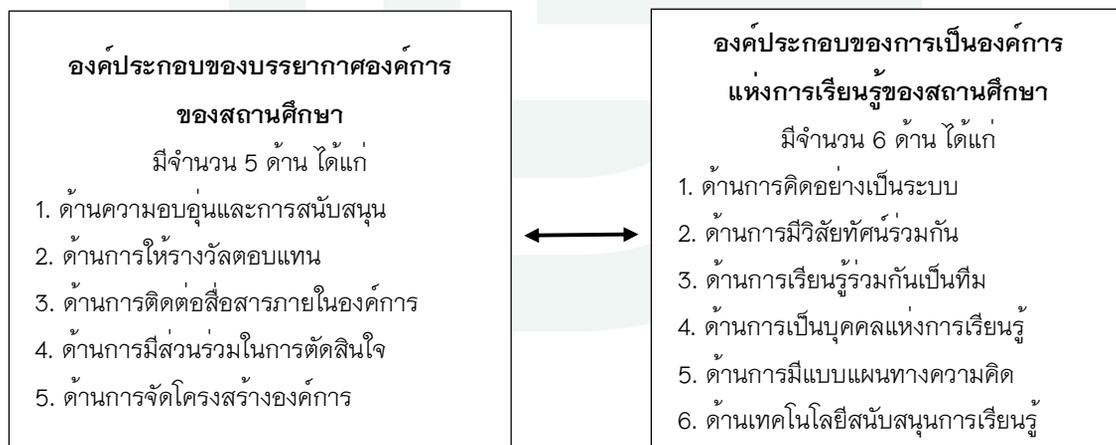
- 2.1 เพื่อศึกษาบรรยากาศขององค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
- 2.2 เพื่อศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

3. สมมติฐานของการวิจัย

บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Litwin and Stringer (1968); Kelly (1980); Stringer (2002); ชัยพร วิชชาวุธ (2560); ประไพพร สิงหเดช (2561); นันทา ชูประกอบ (2562); ภาวดี กนิษฐานนท์ (2563) และ Smith et al. (2021) มาสังเคราะห์บรรยากาศองค์การ ได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความอบอุ่นและด้านการสนับสนุน ด้านการให้รางวัลตอบแทน ด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านโครงสร้างองค์การ และได้้นำแนวคิดของ Senge (1990); Kelly (1980); Stata (1989); Marquardt (2002) ว วิจารณ์ พานิช (2550) ว ธีระ รุญเจริญ (2553) ว วรรณภา สุนทร (2553) ว กิตติคุณ ลีโตสมกุล (2560) และสุธรรม ลิกขารักษ์ (2561) มาสังเคราะห์องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ด้านการมีแบบแผนทางความคิด ด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 127 คน และครู จำนวน 1,301 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,428 คน จากสถานศึกษา 162 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 306 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน และครู จำนวน 278 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้มาจากเปิดตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie Morgan, อ้างถึงใน สิริพร เชาว์นัย, 2560) และวิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ประสบการณ์ และระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ข้อคำถาม จำนวน 24 ข้อ มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ด้านความอบอุ่นและการสนับสนุน 2) ด้านการให้รางวัลตอบแทน 3) ด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 5) ด้านโครงสร้างองค์การ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ข้อคำถาม จำนวน 30 ข้อ มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 4) ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 5) ด้านรูปแบบการคิด 6) ด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

แบบสอบถามฉบับดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของบรรยากาศองค์การของสถานศึกษาเท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัต ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของบรรยาภาคองค์การเท่ากับ 0.980 และความเชื่อมั่นขององค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.979

5.3 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทางไปรษณีย์ พร้อมทั้งสอดซองเปล่าติดแสตมป์ และเจ้าหน้าที่ผู้วิจัยเพื่อความสะดวกในการจัดส่งกลับคืนให้ผู้วิจัย ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 306 ฉบับ ได้รับฉบับที่สมบูรณ์กลับคืนจำนวน 306 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วย จำนวนความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) วิเคราะห์บรรยาภาคองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 3) วิเคราะห์การเป็นขององค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
- 4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยาภาคองค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาบรรยาภาคองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบรรยาภาคองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ข้อ	บรรยาภาคองค์การของสถานศึกษา	(n=306)		แปลผล	อันดับ
		\bar{x}	S.D.		
1.	ด้านความอบอุ่นและการสนับสนุน	4.46	0.50	มาก	1
2.	ด้านการให้รางวัลตอบแทน	4.42	0.53	มาก	3
3.	ด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ	4.45	0.53	มาก	2
4.	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.32	0.54	มาก	5
5.	ด้านการจัดโครงสร้างองค์การ	4.37	0.53	มาก	4
รวม		4.40	0.49	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า บรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความอบอุ่นและด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา คือ ด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) ด้านการให้รางวัลตอบแทน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) ด้านการจัดโครงสร้างองค์การอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ

6.2 ผลการศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ข้อ	องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	(n=306)		แปลผล	อันดับ
		\bar{X}	S.D.		
1.	ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.38	0.52	มาก	3
2.	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.26	0.43	มาก	4
3.	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.23	0.51	มาก	5
4.	ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้	4.44	0.52	มาก	1
5.	ด้านการมีแบบแผนทางความคิด	4.38	0.50	มาก	3
6.	ด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้	4.40	0.52	มาก	2
รวม		4.35	0.41	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) ด้านการมีแบบแผนทางความคิด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ตามลำดับ

6.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

บรรยากาศองค์การ ของสถานศึกษา (X)	การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y)						
	ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y ₁)	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Y ₂)	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Y ₃)	ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Y ₄)	ด้านการมีแบบแผนทางความคิด (Y ₅)	ด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ (Y ₆)	การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษา (Y _{รวม})
ด้านความอบอุ่นและ การสนับสนุน (X ₁)	0.831**	0.717**	0.420**	0.869**	0.509**	0.806**	0.840**
ด้านการให้รางวัลตอบแทน (X ₂)	0.846**	0.720**	0.438**	0.857**	0.511**	0.804**	0.844**
ด้านการติดต่อสื่อสาร ภายในองค์การ (X ₃)	0.831**	0.699**	0.402**	0.868**	0.469**	0.813**	0.826**
ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ (X ₄)	0.777**	0.728**	0.610**	0.720**	0.546**	0.686**	0.820**
ด้านการจัดโครงสร้างองค์การ (X ₅)	0.850**	0.714**	0.484**	0.809**	0.489**	0.785**	0.835**
บรรยากาศองค์การ (X_{รวม})	0.894**	0.774**	0.510**	0.890**	0.546**	0.841**	0.900**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 อยู่ในระดับความสัมพันธ์กันระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.900^{**}$) เมื่อพิจารณารายคู่พบคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ได้แก่ ด้านความอบอุ่นและการสนับสนุน (X₁) กับด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Y₄)

อยู่ในระดับความสัมพันธ์กันระดับสูง ($r = 0.869^{**}$) และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร (X_3) กับ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Y_3) อยู่ในระดับความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ($r = 0.402^{**}$)

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาคำสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์กรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

7.1 บรรยากาศขององค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
พบว่า บรรยากาศขององค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้รับการศึกษา อบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน มีนโยบาย กฎ ระเบียบที่แสดงถึงความห่วงใยและเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรและครอบครัว บรรยากาศในสถานศึกษามีความอบอุ่นเป็นกันเอง ทำให้บุคลากรรู้สึกปลอดภัยและมีความสุขในการทำงาน มีการสนับสนุน ช่วยเหลือ และส่งเสริมด้านการทำงาน การให้คำปรึกษา แบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ด้านความอบอุ่นและด้านการสนับสนุนเป็นองค์ประกอบสำคัญของบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา สนับสนุนซึ่งกันและกัน จะช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนงค์ พันธุ์ผูก และศศิภุชงค์ คีลาสาย (2567) ได้ศึกษาเรื่อง บรรยากาศขององค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ด้านความอบอุ่นและด้านการสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความไว้วางใจ และให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพัฒน์ดา เกษะบุตร (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บรรยากาศขององค์กรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า บรรยากาศขององค์กร โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความอบอุ่นและการสนับสนุน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูยังขาดการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับได้แสดงความคิดเห็นในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ตนเองรับผิดชอบ การจัดประชุม กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประไพพร สิงหเดช (2561) ที่กล่าวว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายขององค์กรจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อองค์กร การมีส่วนร่วมนี้จะทำให้บุคลากรรู้สึกว่าคุณค่าและมีบทบาทสำคัญ

ในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนันทา ชูประกอบ (2562) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสำคัญของการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการพัฒนานโยบายขององค์กร การมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อองค์กร การให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองมีบทบาทสำคัญในองค์กร และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของภารดี กนิษฐานนท์ (2563) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายขององค์กรจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อองค์กร การมีส่วนร่วมจะทำให้บุคลากรรู้สึกว่ามีบทบาทสำคัญในองค์กร และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมชาย วงศ์สุวรรณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กร แต่ยังเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ

7.2 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา ยังขาดความร่วมมือกันในการพัฒนานโยบายและวางแผนการปฏิบัติงานชัดเจนเป็นระบบ มีการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันต่อโลกการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพและบูรณาการขึ้นเป็นความคิดใหม่ของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2550) ได้กล่าวว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้จะมีลักษณะเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีผลงานดีขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการสร้างนวัตกรรม ที่ผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์สามารถรู้สึกได้ มีเจตคติโลกทัศน์ วิถีคิดในลักษณะของ “บุคคลเรียนรู้” เป็นองค์กรที่ “ประหยัดพลังงาน” เพราะมีความสามารถในการ “รวมพลังภายใน” (องค์กร) และดึงดูดพลังจากภายนอก เข้ามาใช้ในการสร้างผลลัพธ์ขององค์กร พัฒนาสร้างสรรค์องค์กรโดยการผลิตผลงาน สร้างศาสตร์และสร้างคน มีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกองค์กรอย่างชาญฉลาด ร่วมกันจากการกระทำ ทั้งในหมู่บุคลากรและระหว่างองค์กรกับภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดของวรรณฯ สุนทร (2553) ได้กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อบรม การสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ในองค์กร โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง จัดอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างความรู้ ส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสเรียนรู้จากการทำงานจริงและการแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสื่อสารและการจัดการความรู้ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร และสอดคล้องกับวีรยา สัจจะเขตต์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา

แนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสถานศึกษา ยังขาดการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน ความรักสามัคคีกัน การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พัฒนาความสามารถของตนเอง ในการสร้างสรรค์งานร่วมกันอย่างไม่เต็มที่ โอกาสเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การเผยแพร่แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันยังไม่เข้มข้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณ เจริญนาน (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจากครูยังขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และขาดการสะท้อนผลการทำงานร่วมกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชชานันท์ โภษณงค์ (2562) บรรยายภาค องค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 พบว่าปัญหาสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมคือการขาดวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขาดระบบการจัดการ ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์กรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า บรรยากาศองค์กรมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศขององค์กรมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน ให้สมาชิกในองค์กรแลกเปลี่ยนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญอยู่เสมอ และได้นำความรู้ออกมาแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดกับครูท่านอื่น ทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้สมาชิกในสถานศึกษารู้สึกเป็นส่วนสำคัญขององค์กร ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความเชื่อมั่น การยอมรับเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร ความเต็มใจเพื่อสร้างความสำเร็จขององค์กร และมีความต้องการรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กรไว้ จะส่งผลให้สถานศึกษาสามารถรับมือ ปรับตัว ตามการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับอภิศักดิ์ ธรรมกุล และภควรรณ ลุนสำโรง (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์กรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า บรรยากาศขององค์กรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ($r=0.836^{**}$) ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สถานศึกษาที่มีบรรยากาศของคณาจารย์จะมีการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสูง สามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และมีประสิทธิภาพ

8. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

8.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของคณาจารย์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด ในด้านความอบอุ่นและการสนับสนุนและด้านการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ แก่บุคลากรครู ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้รับการศึกษา อบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน การกำหนดนโยบายและระเบียบที่แสดงถึงความห่วงใยและใส่ใจต่อความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากรและครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ บรรยากาศในสถานศึกษาควรมีความอบอุ่นเป็นกันเอง ทำให้ทั้งผู้บริหารและครูรู้สึกปลอดภัยและมีความสุขในการทำงาน นอกจากนี้ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการสนับสนุน ช่วยเหลือ และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาและท้าทายต่างๆ อันจะนำไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของสถานศึกษาต่อไป

8.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของคณาจารย์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การและด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์และร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อหาวิธีการปฏิบัติงาน แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ร่วมกันประชุม อภิปรายเพื่อให้ได้ข้อตกลง ร่วมกันอย่างอิสระและตรงไปตรงมา ตระหนักถึงความต้องการของสถานศึกษา ใช้ทักษะการสื่อสารที่ชัดเจนในการสร้างสรรคงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายไปในทางเดียวกัน มีความรักความสามัคคีกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สนับสนุนส่งเสริมระบบการทำงานเป็นทีม ก็จะช่วยส่งผลให้สถานศึกษา มีบรรยากาศที่ดีขึ้น นำไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 ควรศึกษาบรรยากาศขององค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา

8.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

8.2.3 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารที่ส่งเสริมการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2557). รายงานการศึกษาแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21 (ฉบับย่อ). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ ศ. 2560 – 2579. พริกหวานกราฟฟิค.
- ชัยพร วิชชาวุธ. (2560). การศึกษาบรรยากาศขององค์การในโรงเรียน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 12). โทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3 (พิมพ์ครั้งที่ 6). ข้าวฟ่าง.
- นันทา ชูประกอบ. (2562). บรรยากาศขององค์การและความพึงพอใจในการทำงาน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- ประไพพร สิงหเดช. (2561). การพัฒนาบรรยากาศขององค์การในโรงเรียน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พัฒนิดา เกษะบุตร. (2566). บรรยากาศขององค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชชานันท์ โภชณงค์. (2562). บรรยากาศขององค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาวดี กนิษฐานนท์. (2563). การสร้างบรรยากาศขององค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มงคลชัย พิริยะพานิช. (2556). องค์การแห่งการเรียนรู้และการจัดการ. ส่องสยาม.
- ยุรพร ศุภรัตน์. (2558). องค์การเพื่อการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณา เจริญนาน. (2566). การพัฒนารูปแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณา สุนทร. (2553). การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- วิจารณ์ พานิช. (2550). วิถีแห่งองค์กรอัจฉริยะ. *จุลสารอุตสาหกรรมสัมพันธ์*, 73, 2-3.
- วีรยา สัจจะเขตต์. (2564). การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
ศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถิพร เซาว์นชัย. (2560). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชา
354517 การวิจัยทางการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมชาย วงศ์สุวรรณ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(3), 112-128.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *วิธีวิทยาการประเมินความสำเร็จของการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
สังคมแห่งการเรียนรู้*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2*. สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.
- สุธรรม ลิกษาจารย์. (2561). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ และ
การจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้
ตอนบน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ไม้ดอกไม้ประดับ]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรอนงค์ พันธุ์ผูก และศีกฤทธิ ศิลาลาย (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 21(41), 134-145.
- อภิศักดิ์ ธรรมกุล และภควรรณ ลุนสำโรง. (27, มีนาคม 2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศขององค์กร
กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เลย เขต 2* [Poster presentation]. การประชุมวิชาการระดับชาติ, *ชีวิตวิถีใหม่ด้วยงานวิจัย
ทางสุขภาพและการบริการ*, วิทยาลัยนครราชสีมา.
- Kelly, J. (1980). *Organizational Climate: A Conceptual Perspective*. In: *A Study to Analyze Organizational
Climate of Life Insurance Corporation* (3rd ed.). R. D. Irwin.
- Litwin, G. H., & Stringer, R. A. (1968). *Motivation and Organizational Climate*. Harvard University Press.
- Marquardt, M. (1996). *Building the Learning Organization*. McGraw-Hill.
- Marquardt, M., & Reynolds, A. (2002). *The global learning organization: Gaining competitive advantage
through continuous learning*. Irwin.
- Peter, M. S. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of Learning Organizations*. Doubleday/
Currency.
- Stata, R. (1989). Organizational learning: The key to management innovation. *Sloan Management
Review*, 30(3), 63-74.

Senge, P. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. Doubleday Currency.

Smith, S. Kimiya–Akhyani, S. Axson, D. Arnautu, A. & Stanimirova, I. (2021). *Organizational atmosphere and quality of working life of employees*. Thammasat University Press.

Stringer, R. A. (2002). *Leadership and organization climate: The cloud chamber effect*. Prentice Hall.

